

БОЖЫМ ШЛЯХАМ

Год VIII.

СТУДЗЕНЬ-ЛЮТОЫ

№ 58

ГОД МАРЫІ

8-га сьнежня 1854 году папа Пій IX, як найвышэйшы настайнік у спрахах веры і абычаяу, абвесціў усяму съвету, што Найсьвяцейшая Дзева Марыя ёсьць беззаганна (непарочна) пачатай. Значыць Марыя дзеля яе асаблівае годнасці і прызначэння была вольная ад плямаў першароднага граху ад першае хвіліны свайго існаванья.

Словы Свяцейшага Айца прыпечаталі туо праўду, якою жыло хрысціянства ад заранкі свайго быцця; яны так-жа раз назаўсёды закончылі разъбежныя разважаныя багасловіаў на гэту тэму.

Тое, што сказаў Найвышэйшы Святар, у хуткім часе было яўна пацверджана Найсьвяцейшай Дзевай у Масаб'ельскай пячоры ў Люрдзе, дзе на пытаныне Бэрнардэты, як называецца тая нязвичайная жанчына, што ёй зьяўлялася ўжо колькі разоў, пачуўся адказ: «Я ёсьць Беззаганнае Зачацце».

Тое, што сталася ў Люрдзе мела зварухнуць ўсім съветам. Там пачалі дзеяцца цуды, якіх ня бачыў съвет ад часоў Хрыста. У Люрдзе съляпія знайходзілі зроک, глухія — слух, кульгавыя пакідалі свае кастылі... Усялякія недаверкі маюць неабмежавануюмагчымасць усё гэта бачыць, аднак... як калісі вялікія грамады прайходзілі абыякава ля Галготы, ля гобу Хрыста, дзе адбылося уваскрасенне, так і цяпер нязылічаныя грамады абыякава прайходзяць праз Люрд!

І ў той-жа Францыі, дзе толькі людзей атрымала ласкі ў Люрд, парабаўнуча да іншых вольных краін ёсьць ці не найбольш рэлігійна абыякавых і недаверкаў. Ды ня толькі ў Францыі, амаль усія Эўропа заражаная бацьлем арэлігійнасці. Тады, калі ў краінах за зялезнай заслонай і ў большай часці Азіі біскупы, святары і масы вернікаў церпяць жорсткі прасльед за Бога і за свае рэлігійныя перакананыні, дык другая — вольная часць съвету-вязыне ў нетрах матэрыялізму і бяжбожжа.

Такое трагічна-жуласнае палажэнне ў сучасным съвеце было матывам для папы Пія XII у авшэшчаныні Марыйскага Году для ўшанаванья 100-ых угодкаў авшэшчаныя догмы беззаганнага пачацца Дзевы-Марыі.

Год Марыі павінен стацца часам гарачых прыватных і публічных малітваў, паломніцтва да най-

больш ведамых цудатворных марыйскіх мейсц, як Люрд, Фаціма, Лёрэто, Рым і інш.

Папа Пій XII ў энцыкліцы, якою абвесціў Марыйскі Год, названао ад першых яе слоў «*Fulgens corona*», звяртаеца да ўсіх з такім заахвочанынем: «Трэба, каб съяткаванье гэтага стагоддняга юбілею ня толькі распаліла ў сэрцах усіх каталіцкую веру і гарачую пабожнасць да Дзевы Маці Бога, але каб яно было штуршком — паколькі гэта магчыма — для датарнаванья абычаяу хрысціян да прыкладу Дзевы Марыі. Падобна таму, як усе маткі адчуваюць салодкія чачуцьці, калі зауважваюць, што ablічча іхных дзяцей адбівае падабенства іх рысаў, гэтаак і Марыя, наша найласкавейшая Маці, ня можа мець большага жаданьня, ані большае радасці ад тae, як калі можа бачыць адбіццё цнотаў свае душы ў думках, у словах і ў учынках тых, якіх яна, стоячи пад крыжам свайго адзінароднага Сына, прыняла ў Яго заступніцтве за сваіх дзяцей».

Марыйскі Год — гэта час адраджэння адзінак і ўсяго грамадства. Для глыбей думаючых людзей ёсьць ясна, што толькі вонкавая цывілізацыя, каторая сённяня можа пахваліцца паважным поступам, трymаецца на ладзе духовага съвету. Прыгожа аб гэтым пісаў вялікі хрысціянскі філязоф сьв. Аўгустын: «Толькі засыпленыя і крыладушныя сэрцы людзей могуць верць у прагрэс чалавечтва, калі асягаюць бліскучыя дахі будоўляу, хоць адбываецца ўпадак духа; калі ўзносяцца вялізарныя тэатры, але руйнуюцца асновы цнотаў; калі ўслыаўляецца пагубная разбэшчанасць і высміваючыца ўчынкі міласэрнасці...» (Migne, P.L.t. 33, 531). А ў іншым мейсцы ён кажа: «Толькі пры дысцыпліне абычаяу можна асягнуць веліч і славу бацькаўшчыны» (Migne, P.L.t., 33, 314).

Дабрабыт і грамадзкі прагрэс маюць адну і туо самую крыніцу што і чалавек. Цяжка выказаць гэта прыгажэй, ад успомненага тут сьв. Аўгустына, які кажа: «Не адкуль іначай шчасльце дзяржавы і адкуль іначай — чалавека».

Шматлікія мудрагелі ўжо ня раз прагрэсілі канец Кatalіцкай Царкве, аднак іхныя прароцтвы заўсёды былі пустымі словамі. На Царкву налягали няраз бурныя хвалі, але паслья кожнае хвалі

нападаў, што пераліваліся праз, здавалася-б кволы карабель Царквы, яна заўсёды стаецца ясьнейшай і макнайшай. Сваю сілу Царква чэпрае ад свайго боскага Залажыцеля, але між Ім і чалавецтвам усемагутнай пасрэдніцай ёсьць Марыя. Тому сів. Царква прыліпівае ёй заслугу зынішчэння розных гэрэзіяў, што жалісь моцна налягалі на асновы веры і абычаяў хрысціян.

У 1758 г. Вольтэр цвярдэй, што для Царквы астаецца ячэ ўсяго якіх 20 гадоў існаванья. Сотню гадоў пасля Карлейль намагаўся ўгаварыць, што Царква гэта ўжо труп, які раскладаецца. Падобныя галасы былі чуваць да апошкіх дзён Гітлера, Сталіна і ім падобных.

Усе яны выявіліся, як фальшывыя прарокі. Па іх і сълед застыў, а Царква хаті і абліваеца пурпурою крыві, але з кожнага нападу выходзіць пераможніцай.

У Хрыстовай Царкве ёсьць веліч і сіла, аб чым людзі «гэтага съвету» ня маюць паняцця. Адною з такіх сілаў ёсьць Марыя — з усіх сатварэнньняў яна найбліжэйшая да Ісуса Хрыста.

У годзе, прысьвеченым Мыры, у асаблівы спосаб будзем маліца да яе разам з папаю Піем XII:

«Найсвяцейшая Дзева, каторая ѹдзеш разам з выгнанымі з бацькаўшчыны па шляхах съвету ў пошуках працы і хлеба; Ты, каторая на сабе

пазнала, чым ёсьць выгнаныне, глянь ласкава на нашы ўмовы і багасловячы таго, хто госьціць Цябе ў сваім доме, вартуй, молім Цябе, над усімі, като-рых прымус расцяярушае па съвеце, а братняя любоў іншых прыймае, далучаючы іх да сваіх най-цяжэйших працаў.

«Ты дапамога верных, пацеха прыгнобленых, будзь маткай поўнай любові для таго, хто, прымушаны лёсам, жыве далёка ад свае бацькаўшчыны сярод мук і турбот аб сабе, аб сваіх, ня маючы часта блізкага, што разумеў-бы поўнасцю яго прыгнобленыне, падмацаваў-бы яго сілы, голасам крыві, падтримаў-бы яго ад заламання духа.

«О, Марыя, зьдзесьні, нам, расцяярушаным па съвеце і нашым родным, што церпяць страх за нас на бацькаўшчыне, каб мы ўсе, падмацаваныя тваю міласэрнасцю і ўспаможаныя тваю міласэрнасцю апекаю, абароненныя тваю малітвой і адначасна падтримоўваки Верай, Надзеяй і Любоўю, ішлі праз жыццё ў съвятых Божых страху, згодна з Божаю воляй, верныя Ісусу Хрысту і Яго Царкве, цешыліся пладамі хрысціянскае справядлівасці і заслужылі на спакой у дачаснасці і дасканалае шчасце ў вечнасці. Аман».

Гэту малітву мы, беларусы, павінны асабліва пакахаць.

а. Ч. Сіповіч

Хрыстос — наш заўсёдны жыцьцёвы прыклад

У сілу свае лепшае, вышэйшае часыціны, свайго несьмяротнага духа, чалавек зьяўляецца зусім іншай і бязъмерна вышэйшай істотай ад усіх іншых істотаў на зямлі. Гэтай часыцінай ён належыць да духовага съвету і сягае ў нябачымы съвет — ў валадарства духа. Але адначасна праз гэта ён можа і мае абавязак усё больш і больш пазнаваць і любіць Бога, свайго нябеснага Айца, свайго Сатварыцеля ды старацца жыць і дзейнічаць згодна з Ягонай воляй, удасканаліваць сябе аж да тае ступені, якое жадае ад людзей Хрыстос: «Будзьце дасканалымі, як і Айцец ваш нябесны ёсьць дасканалы» (Мат. V, 48).

Хоць як гэтае вымаганыне на першы пагляд выглядае неасягальным, аднак яно магчымае, бо ѿ сілу свае лепшае часыціны чалавек ад самата свайго пачатку належыць беспасрэдна да Бога і быў злучаны з Ім, як з сваім нябесным Айцом праз асаблівую асьвячаючу ласку, даную яму ў раі. Калі аднак чалавек страціў яе праз свой вялікі грэх непаслухмянасці, дык потым Хрыстос вярнуў яму зноў права да вечнага жыцця ў кебе праз сваё ўцелаўленыне, съмерць на Крыжы, уваскрасеніе і ўстанаўленыне съвятых Тайнаў, праз якія даеца чалавеку асаблівая асьвячаючая ласка. Гэ-

та даеца чалавеку для таго, каб мог выканаць сваю вялікую місію на зямлі: узыняцца на крыльях духовага і маральнага жыцця да Бога і жыць з Ім адным жыццём на ўлоніні Прэсвятое Тройцы. У гэтым вялікім і съвятым чыне, або лепш кажучы у съвятым і надпрыродным жыцці чалавека садзейнічаюць і людзкі розум, і съвятая вера, і людзкая воля, і Божая ласка і ўсе дачасныя людзкія сілы, і Хрыстос праз Сваю Царкву. Вынікам гэтага чыну ёсьць съвятасць.

Асягненыне асабістасе съвятасці — гэта ёсьць найважнейшае заданье чалавека на гэтым съвеце! Неразлучна з ёю звязаная съвятасць грамадзтва — гэта заданье чалавека як грамадзкае адзінкі, асабліва тых, якія стаяць на чале грамадзтва. Бяз імкнення да съвятасці чалавек і пасобна і як цэлае грамадзтва трашыць супраць людзкое натуры і супраць Божых прыказанняў. Бог, сатварыўшы і збавіўшы людзкасць ад вечнае загубы, ня мог пусціць яе на ўзвеў-вецер, але ўлажыў ў людzkую душу пацяг к Яму і даў ёй асаблівую схільнасць да набыцця цнотай веры; надзеі і любові, у сілу каторых чалавек можа, жывучы яшчэ на зямлі, ужо бытаваць на ўлоніні Прэсвятое Тройцы, зьдзесьніваючы поўнасцю

гэтую лучнасьць у наўпрыродным съвеце ў іншым жыцьці.

Калі чалавек ня выконвае свае місіі, завяртае свой жыцьцёві шлях на бездарожжа, дык няміну-ча дойдзе да таго жалюгоднага бытаваньня, у якім для цярпеньня і жудасця ю няма нікіх граніцаў. Аб гэтым ясна гаворыць нам сучаснае палажэнне чалавецтва на ўсім съвеце. Калі на чале многіх народаў сталі людзі, якія адварнуліся ад Бога, кінуліся ў абыімы багоў багацця і матэрыялізму, дык на зямной кулі не перастаюць цячы сълёзы і кроў, ня спыняюцца стогны і нараканыні. Не дарма аднак кожа народная мудрасць: «Бяды хоць мучыць, але жыць вучыць». Дык і сучасная бяды шмат каму адчыніла вочы і дала моцны штуршок шукаць ратунку. А ратунак ёсьць адзін: наладзіць жыцьцё згодна з Божымі прыказаньнямі.

Але каб жыць поўнасцю хрысціянскім жыцьцём нам трэба мець прыклад. Без яго самыя слова і навукі, нават найпрыгажэйшыя астаюцца толькі прыгожым намерам. Словы вучыць, а прыклады пацягаюць — кожа старая як съвет прыказка. Мы заахвочваемся да добра, калі бачым яго перад сабою, і наадварот, да зла, калі бачым злыя прыклады ў нашым акружэнні. Ды во ўшэ што: бацькі могуць вучыць сваіх дзяцей як найдлепш, як найпажнейш, але калі самі ня жывуць прыкладна пахрысціянску, калі, наадварот, даюць дрэнны прыклад, дык іхняя навука для дзяцей дарэмная, бо дзеци пойдуць не за словамі, але шляхам іхняга жыцьця.

Для хрысціянскага жыцьця ёсьць ідеальны ўзор, з якога мы можам і мусім браць прыклад. Тым узорам ёсьць сам Боскі Наставнік Ісус Хрыстос.

Хрыстос як навучаў, так і Сам жыў; чаго вымагаў ад іншых, дык тое ў першую чаргу выконваў Сам. Ён шматкратна падчыркваў прырозных нагодах, што неабходна выконваць волю Айца Нябеснага і кожны з людзей павінен выконваць яе з поўнай адданасцю, згодна з словамі малітвы: «Ойча наш... будзь воля Твоя». І вось уся дзейнасьць Хрыста гэтага ня што іншае, як выконваньне волі Нябеснага Айца: «Бо Я зышоў з неба не дзеля таго, каб чыніць Маю волю, але волю паслаўшага Мяне Айца» (Ів. VI, 38) — кожа Хрыстос да сабраных юдэяў. Калі надыходзі час страшных мукаў, Хрыстос маліўся, каб адышла ад Яго чаша цярпеньня і мукаў, аднак дадае: «Але не Мая воля, але Твоя, Ойча, хай станеца» (Лук. XXII, 42).

Да прыходу Хрыста на Зямлю, зло панавала

тут усеўладна, і хоць людзі бачылі, што злом зла не пераможаш, толькі горш растрравіш, аднак на яго ня мелі ніякіх рады. Хрыстос навучае, што зло можна і трэба перамагчы любою і Сам дае прыклад усеперамагаючай любові. Калі-б Хрыстос толькі казаў: «Даю вам новае прыказанье, каб любілі адзін аднаго» (Ів. XIII, 34), дык гэта было-б для людзей замала, але Хрыстос на працягу ўсяго земскага жыцьця не пераставаў дзейна выказваць свае любові; ён рабіў добрыя учынкі для ўсіх, аздаравляў хворых, якія толькі да Яго звярталіся; дароўваў грехі грэшнікам; карміў голадных, маліўся за сваіх крываудзіцяў і ўканцы працярпеў съмерць на Крыжы за ўесь людзкі род.

Да шчырае любові бліжняга няраз чалавеку стае на перашкодзе любою да свайго роднага і сябе самога. Як умела спалучыць тэтыя часам су-працьлеглыя пачуцці, выказаў Хрыстос у прыпovesыці аб міласэрным самараніне (Лук. X, 30-37) і Сам рабіў дабро так для сваіх суродзічаў па целу, як і іншародцам.

Канчатковая мэта хрысціянскае дасканаласці безъмежна перавышае ўсё дачаснае і дзеля гэтага яна асягальная толькі з помаччу Божае ласкі, але дзеля гэтага неабходна быць заўсёды ў лучнасьці з Богам і тут прыклад Хрыста найбольш павучальны. Пасыль цэладзеннае працы, пасыль доўгіх гадзін навучанья Хрыстос яшчэ маліўся да позна ў науки. Гэта значыць, што праца і малітва мусіць ісьці ўпary, між імі мусіць быць заўсёдная лучнасьць. У прыпovesыці аб вінаграднай лазе Хрыстос звяртае ўвагу вучняў: «як галінка ня можа даваць плоду калі ня будзе на лазе, так і вы, калі ня будзеце ўва Мне» (Ів. XV, 4). Малітва ёсьць быццам жыватворчым сокам, які дае ўраджайнасць учынкам.

Хрыстос наш вялікі і Боскі Ідэал, наш заўсёдны ўзор; і нашым святым абавякам браць з Яго прыклад, прыпадобнівіца да Яго. Тым, чым ён ёсьць з натуры, тэта значыць Сынам Божым, мы павінны стацца праз прасвяту ласкі Божае, карыстаючы з святых Тайнаў. Тым, чым ён ёсьць і што чыніць як Сын Чалавечы, мы павінны старапацца самі быць і чыніць, бяручи прыклад з Ягонае дабраты, справядлівасці, чыстысці, міласэрнасці і любові. Пазнаючы лепш Хрыста і ўсё больш ідучы Ягоным съледам, атрымаем ад Бога неабходныя нам сілы для асягнення дачаснае і вечнае мэты нашага жыцьця.

а. Я. Тарасевіч

ЗВАРОТ ДА ЧЫТАЧОУ

Распачынаючы восьмы год выдаваньня нашага часапісу, стаімо перад паважнымі матэрыяльнымі цяжкасцямі і дзеля гэтага ня маєм іншага выхаду

як звярнуцца ўсіх тых, каму наш часапіс нясе духовую і нацыянальную пажыву, каб падтрымалі нас у нашым цяжкім палажэнні.

Рэдакцыя

Старонкі з крыйовай дарогі Каталіцкай Царквы на Беларусі

(Заканчэнне)

ВЯЛІКАЯ НЕСПАДЗЕВАНКА

На ўсьпела зацерціся ўражэнне ад аднае рэвізіі, як дня 17 лістапада зноў зъявіліся агэнты ГПУ у кватэры ўладыкі Балеслава, зрабілі зноў рэвізію і пры тэтым яго арыштавалі і павезылі ў Новатуруханска. Там яму сказалі, што маюць яго выслыць у Краснаярск, але на гэтую заяву ўладыка выказаў свой супраць, чаму падчас арышту не сказалі забраць з сабою рэчаў. Супраць агэнты ўважылі ў нават далі падводу для падарожжа ў Старатуруханска. Праўда там рэчаў было ня шмат, ды яшчэ частку з іх ўладыка атадаў Марыі Грыгорыеўне, але самае неабходнае такі ўдалося ўзяць з сабаю.

У Савецкім Саюзе арыштаваны ніколі ня знае, што яго чакае. Так было і з ўладыкай Балеславам; ён разам з чатырмі іншымі арыштаванымі ехаў у Краснаярск і думаў, якую новую неспадзеванку рыхтуе для яго ГПУ? Па дарозе кідалася ў зочы вялікае абядненне вёсак у пароўнаньні да 1931 г. Калектывізацыя зрабіла сваё. Некаторыя вёскі ў ваколіцы Краснаярска зусім пустувалі, хаты стаялі з забітымі вокаімі.

Падарожжа 1400 км прышлося адбываць са-німі. Гэта быў час бездарожжа; слата і мароз чаргаваліся між сабою і праймалі падарожных аж да косьцяў. Калі ў нармальных абставінах гэтую адлегласць поштаю прайжаеща за 10 дзён, дык цяпер прышлося ехаць аж 35 дзён, перажываючы шматлікія няпрыемныя выпадкі. У дарозе прышлося «адсвяткаваць» Каляды падчас трохдзённага затрымання ў Енісейскай турме ў камэрах без вакон і без съятла, калі на дварэ лютаваў сібірскі мароз.

У Краснаярск канвой прыехаў 2. 1. 1933 г. Там асочны ГПУ быў даволі ветлівы аднасна ўладыкі Балеслава і доўга не затрымоўваючы на допытах, сказаў, што праз пару дзён ўладыка паедзе ў Москву, але тымчасам адаслáў сядзець у ізолятар, ведамы са свайго галоднага і халоднага рэжыму. На шчасце ў тым жахлівым ізолятары гэтым разам давялося сядзець усяго тры дні. 5. 1. аўта ГПУ адвезла ўладыку Балеслава на станцыю і адтоль у таварыстве двух канвойных і аднаго агэнта ГПУ у асобным купé ён паехаў у Москву. Па дарозе ўладыка бачыў у сваім купé, да якое плюгавае маральнае нізасці здолныя агэнты ГПУ.

У Москву прыехаў 11. 1. і тут для ўладыкі Балеслава неспадзеванкі началі чаргавацца адна за адною. Пасъля тыднёвага затрымання ва ўнутранай турме ГПУ т. зв. сабачніку, дзе быў неімаверны сціск у камэрах, і пасъля амаль штодзенных

допытаў ўладыку Балеслава пераvezылі 18. 1. у Бутырскую турму. Там, як звычайна, перш зрабілі дакладны вобыск, але потым... вось дзіва, адправілі ў лазню і пасля лазні яшчэ раз абшукалі ды адправілі ў асобную камэру, якая была зусім непадобная да звычайных турэмных савецкіх камэраў; у ёй стаяла кушэцка з матэрацам, накрытая дзяружкаю, наверсе ляжала невялікая падушка, у кутку стаяў невялікі стол і табурэцік, усюды было чыста. Есьці давалі чатыры разы дзённа і нячуваная рэч... раніцаю прыходзіў цырульнік. Што гэта магло значыць, ўладыка Балеслава ніяк ня мог дагадацца. Праўда гэткае «раскошнае» жыцьцё трывала ўсяго два дні.

Дня 20 студзеня ўладыку пасадзілі ў лімузыну і прывезлы да аграмаднага будынку, на якім красаваўся напіс «Верховны Суд СССР». Можна было думачы, што плянуеца нейкі суд і гэтага чакаў ўладыка, ідуучы ў аграмадную салю пад канвоем агэнта ГПУ. У салі за столом сядзеў якісьці ўрадоўца ГПУ. Па хвіліне чаканыя туды ўваішоў у таварыстве камандзера ГПУ якісьці чалавек апранены чыста паэўрапейску, палажкы на стале перед урадоўцам ГПУ якісьці скрутак і звярнуўся да ўладыкі:

— Вы будзеце бікуп Слосканс?

— Так, я бікуп Слосканс.

— Пазвольце прадставіцца. Я д-р Білманіс, пасол латвійскага ўраду ў СССР і прыношу юам добрую вестку, што дзякуючы стараньням нашага ўраду вы заўтра паедзеце ў Латвію. Свяцейшы Айцец Вас багаслаўляе, а біск. Ранцанс вас вітае і чакае.

— Не, я нікуды з межаў СССР не паеду.

— Чаму так?

— Бо я хіратанізаваны на адміністраваныне Магілёўскае мітраполіі і валею асташца ў турме, ці ў канцэнтрацыйным лягэры і ўмерці там, чым пакінучы мітраполію супраць волі Свяцейшага Айца.

— Я вам кажу, як афіцыйльны прадстаўнік латвійскага ўраду, што вашае вызваленне плянавана ў паразумленні з Апостальскім Пасадам і што ёсьць выразная воля Свяцейшага Айца, каб вы скарысталі з нагоды выезду ў Латвію.

— Калі такая воля Свяцейшага Айца, дык зразумела, што яе выканяю.

Гутарка кончылася тым, што д-р Білманіс даў ўладыку Балеславу 100 руб. на дарогу і пакунак сандвічоў.

Разыгітаўшыся з латвійскім паслом, ўладыка Балеслава прайшоў праз падвойны вобыск і вярнуўся ў сваю камэру.

Наступнага дня 21. студзеня папалудні, калі ўжо ўладыка быў на станцыі ў пачакальнай салі,

пасол латвійскага ураду, які таксама прыехаў на станцыю, звярнуўся прыцішным голасам да ўладыкі Балеслава:

— Я вас прашу, не расказваць аб тым, што тут перажывалі, бо такая ёсьць умова вашага вызваленія.

Замест адказу ўладыка падышоў да начальніка канвою і голасна запытаў:

— Ці праўда, што мяне вызваляюць пад умовую, што я ня маю права гаварыць аб сваіх перажываннях?

Начальнік маўчаў. Уладыка паўтарыў пытанне.

— Мы афіцыяльна начога ня ведаем. — Адказаў нарэшце начальнік.

Апошні канфлікт быў зыліквідаваны і ўладыку накіравалі ў вагон. Перад тым аднак як сесьці ў вагон зроблена дакладную рэвізію. Пры гэтым агэнты пазабіралі ўсё, што мела якуюсь вартасць, а гроши, праўда, не забралі, але сказалі, што савецкае права забараняе іх вывозіць заграніцу, вось-ж трэба было за іх купіць штоколечы ў буфэце, або аддаць канфіскаце. Але ў буфэце прыграницае станцыі Бігосова ня было вялікага выбару. Уладыка купіў «прысмакі», якія там знайшліся і пляшку каньяку, але скарыстаць з іх усёруна ня прышлося, бо ў Латвіі тых «прысмакаў» ніхто ня важыўся ёсьці, а ў пляшцы з «каньяком» панятыха ў вінным піцьве выявілі звычайную самагонку, толькі захварбаваную.

Дня 22 студзеня 1933 г. пасля кароткае фармальнасці вымены на якогасці камуніста ўладыка Балеслаў пераехаў на Латвійскую гранічную станцыю Індра. Тут ужо чакаў яго біскуп Ранцанс і грамада старых знаёмых. Першы раз пасля 15 гадоў зняволенія ўладыка адчуў, што знаходзіцца на волі міжі свабоднымі людзьмі. Гэтае уражэнне нельга апісаць, яго можна толькі перажыць.

З Латвіі ўладыка Балеслаў напісаў ліст у Рым і атрымаў хуткі адказ, каб неадкладна сам звярвіцца туды. Прыйшоў ён у Рым у Вялікую Сераду і таго-ж дня а 10 гадз. яму была назначана спэцыяльная аўдыенцыя ў Свяцейшага Айца Пія XI. Як стурбованы бацька сустракае свайго любага сына, які вяртаўся з вялікай небяспекі, так ўладыку Балеслава сустрэў Свяцейшы Айцец. Ён зышоў з пасаду і накіраваўся з адчыненымі абыймамі да уходзячага ўладыкі, прыгнуў яго да грудзей і тройчы пацалаваў. Гутарка цягнулася гадзіну і 15 мінут, бо і гутарыць было аб чым.

У Рыме ўладыка Балеслаў затрымаўся больш году, да траўня 1934 і атрымаў годнасць Асыстэнта Апостальскага Пасаду. Потым адведаў краіны Зах. Эўропы і вяртаючыся ў Латвію адведаў Зах. Беларусь, быў госьцем у Пінску, Тараканях і Альбертыне, дзе тварыліся пляцоўкі ўсходняга абраду. На стала затрымаўся ў Рызе, дзе быў ду-

хойнікам у Духоўнай Сэмінары і прафэсарам на каталіцкім тэолёгічным факультэце пры Рыскім універсітэце.

НОВАЯ БУРА — НОВАЕ ВЫГНАНЬНЕ

Хвалі другое сусьветнае вайны пахавалі пад сабою незалежнасць прыбалтыйскіх дзяржаваў. Дня 16 чэрвеня 1940 г. бальшавікі занялі Латвію. Пачаліся масавыя арышты і вывазы. У ліку ахвяраў бальшавіцкага тэрору знайшліся блізкія родныя ўладыкі Балеслава. Уначы 13/14 чэрвеня 1941 г., калі было вывезена 14.000 населенія з Латвіі, між дэпартаванымі былі брат з трымя сынамі і сястра ўладыкі. 26 чэрвеня 1941 г. ужо падчас савецка-нямецкае вайны, калі агэнты НКВД з'яўляліся ў цякаць з Дзівінску, дзе ў той час быў ўладыка Балеслаў, шукалі яго, каб арыштаваць і забраць з сабаю Адна дзяўчына, якая працавала ў НКВД у апошні мамант перасыцерагла ўладыку, што агэнты йдуць яго арыштоўваць. Уладыка хутка схаваўся ў «Новым касьцеле» пад аўтар Людрзкай Богамаці. Агэнты выламалі дзвіверы съвятыні і абшукалі ўсе закуткі, але дарма. Яны жанчыне, што прыбірала съвятыню, патражалі растрэлам, калі ня выявіць, дзе схаваўся «вораг народу», але яна не зильжалася рэвольверу, прыстаўленага да грудзей. Пошуки спыніла страшнная паветраная бамбардыроўка. Якраз, калі агэнты збліжаліся да аўтара, дзе быў ўладыка, раптам непадалёк разарвалася бомба і агэнты ў перапалоху хутка ўцяклі.

На зымену бальшавікоў у Латвію, падобна як і на Беларусь ды іншыя суседнія краіны, прышлі немцы. Спачатку іх усюды віталі як вызвольнікаў, але хутка прыкра расчараўваліся. Аднак і ў найпрыкрайшым расчараўаныне нельга аставацца бязъздзейным. На Беларусі акты грамадзкіх дзеячоў рабіў усе магчымае, каб умацаваць свае вызвольныя пазіцыі і не пакідаў бяз увагі рэлігійнага жыцця. Аднаго дня да ўладыкі Балеслава ў Рызе прыйшоў палкоўнік Кастусь Езавітаў у таварыстве двух іншых беларускіх дзеячоў з прапаноўлю пераехаць у Менск. Два разы звяртаўся да ўладыкі кс. Вінцэс Гадлеўскі, але без дазволу нямецкае акупацийнае ўлады гэткі крок рабіць было неразважна, ведаючы супрацькатализм настаўленыне назістаў. Трэба было перш даведацца чаго можна было спадзявацца ад такога пераезду. Якраз тады згасліўся да ўладыкі галяндзкі езуіт а. Язэп Пэпэркорн, які працаваў у Латвіі і жадаў паехаць на Беларусь. Уладыка выдаў яму адпаведную намінацыю з якою ён атрымаў ад камэнданта ў Іллукшы цывільны і вайсковы дазвол ехаць у Менск і з гэтага адразу скарыстаў. Працаўваў ён у ваколіцах Менску адзін месяц. Былі весткі, што нямецкае гэстало за ім сочыць вельмі важна. Па месячу працы ён дзесь зынік бяз ніякіх вестак. Гэта нічога добра га не варожыла, але тэ-

орэтычна выезд быў матчымы і ўладыка Балеслаў падаў заяву гэнэральному камісару Латвіі гэн. Люббэ, каб атрымаць дазвол на падарожжа ў Менск. Адказ на заяву быў кароткі: «Мы ня можам здаволіць вашае просьбы» («Wir können nicht entsprechen»). Матываў адмовы не падавалася ніякіх. У гэткіх абставінах уладыка лічыў, што выезд быў-бы неразважным.

Супрацькаталіцкае настаўленне назістоўскае ўлады з дня на дзень праяўлялася у штораз больш вострай форме. Летам 1942 г. адбыліся масавыя арышты і растрэл польскіх каталіцкіх сьвятароў у Баранавіцкай і Слонімскай акругах, але гэты злочын прыкрывалі быццам палітычнымі матывамі, бо арыштавалі тых, што адмовіліся карыстацца беларускай моваю ў рэлігійным жыцці, але хутка пасылья гэтага пачалі вынішчаць тых нешматлікіх беларускіх каталіцкіх сьвятароў, якія яшчэ захаваліся да таго часу і ня толькі карысталіся беларускай моваю, але за яе шмат цярпелі; калі дзе каторы быў настаўнікам у беларускай школе, дык безцэрэмонна выкідалі, не зважаючи на ніякія апэляцыі беларускага актыву. За парунаўча кароткі час загінулі: грэка-каталіцкі экзарх Беларусі а. Антон Неманцэвіч, съследам за ім пайшлі сьвяты: Вінцэс Галлеўскі, д-р Станіслаў Глякоўскі, Дзяніс Малец, Казімер Рыбалтоўскі, Антон Ляшчэвіч, Юры Кашира — гэтыя два апошнія былі спалены жыццем. Для ўладыка Балеслава зноў ставаліся актуальнымі слова кансэкратара: «Мы

vas хіратанізуем на мучаніцтва, але багаслаўляем на разважнасць», а разважнасць казала пачакаць.

Чакаць прышлося нядоўга. Ваенныя падзеі разыўваліся хутка. Летам 1944 г. фронт перасоўваўся на Захад. Аднаго дня ўладыка Балеслаў разам з уладыкаю Язэпам Ранцансам атрымаў загад эвакуіравацца ў Нямеччыну. Там у Пфальцы мусіў паддацца апэрацыі і пакуль аздаравеў, дык настала капітуляцыя Нямеччыны.

Пасля замірэння ў 1946 г. Апостальскі Пасад даручыў уладыци Балеславу правесці візітацыю беларускіх асяродкаў у Нямеччыне, Францыі і Бэльгіі. Выканаўшы гэтае даручэнне і даўшы справа здачу ў Рым аб палажэнні беларускага эміграцыі, уладыка яшчэ нейкі час затрымаўся ў Нямеччыне, але хутка быў запрошаны на прафыцыцё ў Бэльгію. Скарыстаў з гэтага запрошання і ў Бэльгії паважна прычыніўся да ўтварэння беларускага студэнцкага цэнтра ў Люксембургу. Пастановілі з 29. 5. 1952 г. і 4. 2. 1953 г. Апостальскі Пасад назначыў яго Апостальскім Візітатарам для беларусаў каталікоў усходняга і лацінскага абраду ў Захадній Еўропе. Трэба спадзявацца, што міласэрны Бог багаславіць Яго Эксацеленцыю Балеслава Слоскана вярнуцца ў Магілёўскую і Менскую епархіі і там яшчэ доўга працаваць на карысць Каталіцкае Царквы і Беларускага Народу.

а. Л. Гарошка

Аб уплыве хрысьціянства на беларускія абычайвыя і пісаныя права

(Заканчэнне)

Тэртарыяльнае магнацтва адыграла вялікую ролю ў фармаванні і эвалюцыі беларускага законаўства. На тых абшарах, якія належалі царкоўным інстытуцыям і вышэйшаму клеру, якраз гэтыя апошнія і зьяўляліся тэй непасрэднай і амаль выключнай крыніцай пануючага там права. Паўстаўшыя гэткім чынам у такіх магнацтвах нормы і законы, мусілі быць найбольш адказаваўчымі вымогам царкоўнае науўкі, а творачы складовую частку агульнае юрыдычнае сістэмы, ці маючы непасрэдны і вялікі ўплыў на яе фармаванне, уводзілі туды элементы хрысьціянскага маралі, якія мелі служыць базай усім нормам і законам у матэрый суддносін людзей у беларускай дзяржаве.

Адсутнасць дастаткова колькасці матэрыйлаў і дадзеных адносна беларускага права з сярэднавечнага пэрыяду (57) змушае аблежавацца

57. Гэтага ня трэба разумець так, быццам іх наагул няма, ці ня было. Не, ёсыць цэлы рад дакументаў з гэтага пэрыяду беларускага правадаўства, але нажаль іх тут немагчыма было дастаць.

да гэтих некалькі агульных заўвагаў. Яны паслужаць за ўступ да наступнага пэрыяду ў беларускім правадаўстве; пэрыяду, які распачынае Літоўскі Статут, дзе будзем ўжо мець змогу затрымца над спосабам нармаванні і рэгуляцыі галаўнейшых аспектаў адносна людзей, што ў сваю чаргу дапаможа ўканцы зрабіць адпаведныя вынаўкі. І тут дамо голас самым «картыкулам» Статуту; хай яны, абрэсшы пыл стагодзьдзяў, самі прамаўляюць да чытача:

«Усе абываталі Вялікага Княства Літоўскага тым адным правам пісаным і ад нас даным, суджаны быці маюць», гучыць першы артыкул першага разыдзелу. — «Наперад мы, гаспадар, абяцаем і шлюбуем... іж усіх княжат, паноў-рад духоўных і сьвецкіх, станаў у тым панстве нашым Вялікім Княстве Літоўскім... пачаўшы ад Вышшага стану аж да ніжшага, тымі аднымі правы і артыкулы, у тым-же Статуте ніжэй пісанымі і ад нас данымі, судзіці і справаваці маем» (58). Вось

58. Усе ўрэўкі з Літоўскага Статуту, якія тут падаюцца, узятыя з «Статуту Вялікага Княства Літоўскага

маем практичнае ажыцьцяўленыне таго, што ка-
жа ў Новым Запавеце ап. Павал: «Няма ўжо раба,
ні свабоднага... бо ўсе вы адно ў Хрысьце Ісусе»
(Гал. III, 28).

У іншым артыкуле (I. раз. III) законадаўца
абяцае і шлюбую ў першую чаргу бараніць інта-
рэсы і працаўца на карысць свайго народу і
свае бацькаўшчыны, ды спаўняць перад імі свае
абавязкі, а уканцы кажацца: «І хая-б Пан Бог,
з ласкі Свае съвятое, нам, гаспадару, ужычыці
рачыў панства інога, або і каралеўства, тады пред
ся сяго панства начага Вялікага Княства Літоў-
скага князёў, паноў-рад духойных і съвешкіх і
ўсіх ураднікаў земскіх і дворных, шляхту і ры-
царства і ўсіх іншых станаў ні ў чым не паніжаці,
але ад усякае лёгкасці і панікэння съцерагчы
і бараніці будзем, з помаччу Божаю, стараючыся
а прымнажэнне і взышишэнне таго панства і
ўсіх дастойнасцяў, аздоб і пажыткаў, з найболь-
шау пільнасцю і ўсліваньнем нашым».

Свабода сумленьня і рэлігійная талеранцыя га-
рантующа законадаўчым шляхам. У арт. 3.III(59)
кажацца: «А іж тэж прывілеем і патрысяжэннем
нашым ёсьць уцверджана лакою межы рознымі
ў рэлігіі съцерагчы»...

«А іж у рэчы паспалітай ёсьць рознасць не-
малая з стараны веры хрысьціянскае, забягаючы
таму, абы ся з тое прычыны межы людзімі зашы-
це якое шкадлівае ня вічэла, каторую па іншых
каракалеўствах ясна відзім, абяцуем то сабе споль-
на за нас і за патомкі наши на вечныя часы пад
абавязкам прысягі, пад вераю, чэсцю і сумлень-
нем нашым, іж, каторая ёсьцясьмо розні ў ве-
ры, пакой межы сабою захаваці, а для рознае ве-
ры і адмены ў касыцёлах крыві не праліваці, ані
ся караці адсуджаньнем маётнасці, пачцівасці,
візенінем і вываланьнем, і зверхнасці жаднае
ані ўраду да таковага поступку жадным способам
не памагаць, і ёшчэ дзе-б яе хто праліваць ха-
цеў, з тae прычыны застаўляць ся а тое ўсё буд-
зем павінны, хая-б тэж пад аблігам выраку або
за паступкам якім судовым хто то ўчыніць ха-
цеў».

З іншых асабістых вольнасцяў гарантуюцца
свабода выезду ў іншую краіну (16/III), «кроме
зямель няпрыяцельскіх» і краіна тая мае быць
хрысьціянскай. У тым-же артыкуле рэгулюеца
справа апекі над маёмасцю выехаўшага. У вы-
падку, калі-б ён памёр «урад наш земскі судовы
маець апякуна, чалавека добрага, растаропнага,
цнатлівага, лабожнага і добра ў тым панстве і ў
тым-же павеце, дзе тыя імены ляжаць, аселага,
на таковыя імены ўстанавіці...»

Нявольнікі яшчэ прызнаюцца Літоўскім Статутам, але іх бярэцца ў апеку хоць у некаторых

га 1588 году (выняткі), Ватэнштэт 1947 (выд.
Ч. Будзькі), што ў сваю чаргу ёсьць перадрукам з
выд. I. I. Лаппо: «Літоўскі Статут 1588 году», Т. I.
(текст), Коўня 1938, стар. XLVIII+516.

выпадках. Арт. 20/XII кажа, калі-б пан сваю чэ-
лядзь нявольную ў галодны час выгнаў з дому,
ня хочучы яе карміць, і яна-б сама сябе пракар-
міла, то «таковыя ўжо ня маюць быці нявольнымі,
але вольнымі».

Ня ўсе веравызнаныні ў Вялікім Княстве Лі-
тоўскім карысталіся з тых самых правоў, што да
юрыдычных эфектаў, але хрысьціянская веравыз-
наныні мелі ўпрывілеяванае становішча. Нехрысь-
ціяне ў некаторых выпадках былі пазбаўлены некаторых юрыдычных магчымасцяў (59), як гэта
мела мейсца напр. з правам быць съведкаю: «ня
маюць ку съядэцтву прыпушчаны быці жыдове,
адно людзі веры хрысьціянскае ўсякага стану і
тыя, каторыя прывілеям нашым ку съядэцтву
прыпушчаны, толькі-б былі людзі добрыя, цнат-
лівия, багабойныя і нічым не падазронныя...»
кажацца ў агр. 14/IX.

У **сямейным праве** падчыркваўся аўтарытэт
бацькі. Калі дзеці важыліся панізіць, ці абраціць
бацькаўскую годнасць, дык бацька мог іх выгра-
чыся. Арт. 7/VIII пералічае тыя прычыны, калі
бацькі могуць вырачыся сваіх дзяцей: «Першая —
еслі-б сын, або дачка, ня помнічы на Пана
Бога і на родзічы сваі, таргнуўся рукою, ударыў
або пхнуў з гневу, таковага ня толькі вырачыся
можэць, але горлам ад ураду, за жалабаю і до-
водам родзічаў каран быці маець,

другая — калі-б сын, або дзеўка значную
крыду родзічам чынілі ў забіранню маётнасці
бяз волі і ведамасці іх,

трэцяя — еслі-бы сын або дзеўка са злосці
сваёй, а не для пажытку рэчы паспалітае, фоль-
дравалі на родзічаў сваіх, на горла каму гволі,

чацвёртая — еслі-бы ся трапіла, дзе ў пра-
ва ійца або маткі ручыць не хацелі ку пастана-
веньню, а звашча дзе-б таго ўрад дапусьціў.

пятая — еслі-бы дзеўка не статэчна, чы-
стасць сваю на вшэтчэнства абарачаючы, мяш-
кала,

шостая — еслі-бы родзічаў сваіх апусьцілі ў
зошлых і старых лецех, а не давалі жыўнасці і
іншых патрэб родзічам,

сёмая — тды-бы родзічаў з рук няпрыяцель-
скіх акупіць, або вызваліць не хацелі, а маёт-
насці атцоўскае, або матчынае ўжывалі».

У **сужэнскім праве** маецца ня толькі ўплыў
хрысьціянства, але так-же выразнае датарнаванье
да царкоўнага права. Вось напр. артыкул да-
тычны разводаў 20/V: «Тэж уставуем, іж развод
малжэнскі, каму-бы да таго спору і розніцы
прыходзіла, маець быці водлуг права хрысьціян-
скага кождым асобам нідзе індзе, адно перад судом
духоўным іх набажэнства».

«І еслі муж застанець вінен з разсудку права
духоўнага, тады жана застанець на аправе ад яе

59. У далейшым першая цыфра будзе азначаць
артыкул, а другая, рымская, разьдзел Статуту.

апісанай... а пак лі-бы жана вінна найдзена, тады ўнясеньня і аправу сваю траціць».

Калі-б аднак развод быў выкліканы слушны-
мі прычынамі, «іж ся малжэнства ў няведамасьці
і крэунасьці стала, альбо для іншых прычын, ка-
торыя-бы ся перад правам духоўным паказалі,
іж-бы слушны развод меў быці, тады пры раз-
водзе прывенак пры мужу, а ўнясеньне пры жане
застаці маець».

Уканцы зазначаецца: «Але на расправу судо-
вую межы такімі разъведзенымі вакол вяна маець
суд духоўны, выпісаўшы праўдзіва і верна пры-
чины разводу, адаслаці іх да суду належнага
съвецкага... які... водлут навукі сяго Статуту» за-
дэцыдуе ў справе маемасьці.

Тут бачым, што кампэтэнцыі між духоўнымі
і съвецкімі судамі былі падзелены. Гэтай справе
прысьвячаецца спэцыяльны арт. 31/III. «А непа-
зыванье съвецкіх у духоўнае права а рэчы съвец-
кія», дзе чытаєм: «Тэж уставуем, іж біскупове,
пралаці стану духоўнага і іх спраўцы княжат, па-
ноў і ўсей шляхты-рыцарства, і мяшчан, і ўсіх
падданых нашых, як і шляхоцкіх, ня маюць ніко-
га ку сабе да духоўнага права а съвецкія рэчы
пазываці»... Але, «Ніжлі што ку праву духоўна-
му належаці і прыслухаці будзець, то ў духоў-
ным праве справована і суджана быці маець».

Аб поўнапраўнасці жанчыны ў Вялікім Кня-
стве съведчыць артыкул датычны выхаду замуж
жанчыны 39/III: «Тэж абяцуем і прытракаем, іж
княгінь, паней-удоў, княжэн, панен, дзевак шлях-
цянак і ўсяката іншага стану ражаю жэнскага,
як людзей вольных, пад вольным панаваньнем; на-
шым гаспадарскім у тым панстве нашым Вялікім
Княстве Літоўскім мяшкаючых, пры вольнасцях
іх захаваці маем, а гвалтам ні за каго ня маем да-
ваці бязволі іх, з парадаю прыяцеляў іх, за каго
хаця, за таго ў малжэнства вольна будзець хадзі-
ці і аддаваціся».

Сям'я ў Вялікім Княстве Літоўскім цешылася
спэцыяльнай апекай і маеца цэлы рад дыспазы-
шыяў, якія прызначаны для абароны яе ад магчы-
мых вонкавых пасяганьняў, накіраваных супраць
хрысьціянскіх сямейных прынцыпаў і маралі. Ха-
рактэрным з гэтага гледзішча ёсьць арт. 29/XIV,
у якім гаворыцца: «Паўсцягночы злосць лю-
дзей свавольных, уставуем, іж дзе-б хто, якога -
кольвец стану будучы, прапомнёўшы баязньні Бо-
жкае і павіннасці сваей хрысьціянскае, съмеў пад-
мовіш і ўзяці каму жану, хая-ж з яе прызыва-
леныем, і ўехаў-бы з ёю, тады, будзець лі пась-
цігнен у дарозе, у месце, у гасподзе і на като-
рым кольвец месцу, маець быці пойман і да ўраду
городзкага ведзен, як і каторы іны злачынца, або
тэж з аселасьці яго земскае позвы ку праву буд-
учы прысягнен на рок завіты, — таковы за до-
вадам слушным горла трапіць». «Так тэж і тая ня-
веста, каторая на то пазволіла, на порла карана
быці маець і кроме таго, еслі-бы муж яе на гор-

ла караці не хацеў, — то маець застаці пры волі
яго».

Права ўласнасьці. Яно ня было абсалютным і
у пэўных выпадках меліся абмежаныні ў карыста-
ныні з яго. Гэтыя абмежаваныні заключаліся ў тым,
што ўласнік ня меў права вольна дыспанаваць
свайм добрамі, сваю маемасцю ў выпадку, калі-б
чыніў пры гэтым шкоду іншаму. І так у арт.
21/IX аб патапленыні сваім ставам іншага ставу
або сенажаці, і аб прысыпаныні грэблі да чужога
берагу кожацца, што ў такіх выпадках уся спры-
чыненая шкода мае быць напраўленая, паднятая
вада мае быць зынжаная і прысыпленая грэблі
адкапаная. Калі-б аднак пашкадаваны да 10 га-
доў не скарыстаў з свайго права, дык «тады ўжо
таковы ато вечна маўчаци маець».

Вельмі цікавы з гэтага гледзішча ёсьць арт.
31/IX у якім кожацца, што калі-б хто вязучы
водным шляхам тавары і меў няцгасны выпадак,
што судно разబілася і тавары патапіліся, дык іх
уласнік мае права выцягваць тавары з вады на
бераг, пры чым гаспадар берагу ня можа выма-
гаць за гэта ніякае аплаты. «А хто-б хацеў тым
онаму стануламу труднасці задаваці, тады буд-
дзець павінен усю школу, што будзець на тым
шкадаваці, савіта аправіці».

Карнае права. Усякага роду праступствы, аса-
бліва крамольныя, караліся з асаблівай суроўас-
цю. Умыснае забойства сынам ці дачкою бацькі
або маткі, або калі-б каторы з іх нейкім чынам
прычыніўся да съмерці свайго родзіча, «ня толь-
кі горлам маець быці каран — кажа арт. 7/XI —
але і пачцівасьці і ўсі імены і маетнасць трапі-
ці на іншую браццюю, сёстры, або блізкіх сва-
іх, звашча таго ўчынку няявінных».

У выпадку, калі-б бацькі сваё дзіця ўмысна
забілі, тады «таковы ацец і матка маюць быці
караны за тое — год і шэсцьць нядзель, маюць
яшчэ да году чатыры кроць пры цэркві, пры
касьцеле, якога набажэнства хрысьціянскага буд-
дзець, пакутаваці і вызнаваці яўны грэх свой пе-
рад усімі людзьмі сабраныня хрысьціянскага».

Практыкаванье абортаў было сурова забаро-
нена і вінных каралася съмерцю. Гэтак арт. 60/XI
кажа: «Рады то відзячы, абы ў панстве нашым
хрысьціянскім усякая ўчіцівасць і паважнасць,
паваланью хрысьціянскаму належачая, была за-
хована, а праціўная таму жэбы караныне слуш-
нае на сябе аднаслі, адкуль-бы і іншыя няраднага
прадсяўязыцца свайго паўсцягташіся маглі, уста-
вуем, іж гды-бы каторая белая галава, ня жывучы
у стане малжэнскім, але вшэтчэне ся і нерадне
справуючы, і так плоду набуўшы, а па тым для
стыду або баязньні караныня той плод сама або
цераз каго інага трапіла і на съмерць прыправі-
ла, а па тым учынку была-бы сама альбо той, хто
ад яе справаваці то будзець, поймана альбо-бы то
якім слушаным, пэўным, і яўным довадам пера-
ведзена была, таковыя, як той, хто ся таго чы-

ніці а плод такі губіці падвязаў як і тая, каторая плод свой на страту далá, самі маюць горлам караны быці». «А ў таковай рэчы үрады нашы гродскія і местскія маюць выведеныне чыніці і таго пасыцерагаці, а дазнаных і правам у тым пераконаных караці».

Вызваныне на руку (дуэль) забаранялася Літоўскім Статутам і, «не інак, адно на горла маець быці каран на съмерць — той хто вызваў, або хто астаўся жывы з дуэлі — ікроў яго сваёю кроўю заплатіці маець»... арт. 14/XI.

Зладзейства каралася як цяжкае праступства. Вось некалькі прыкладаў: «Уставуем: каму-б зладзейскім абычаем злоўлена рыбу ў ставе або ў сажаўцы, таковы, гды будзець пойман і прыведзен да үраду з ліцом (пакрахаю) першы раз, за довадам маець быці пугамі біт».

«А дзе-б той-же другі раз з ліцом быў пойман, той за довадам слушным урэзанынем вуха каран будзець».

«А еслі ся тако-ж трэці раз дапусьціць, той за довадам слушным маець быці каран як злодзей (горлам), хация-б ліцо ня стояла, шацуючи, і дзесяці грашэй».

Ува ўсіх выпадках «ня маець нікто ні за каго цярпеці, толькі кожды сам за сябе» кажа арт. 18/I. «Тэж уставуем, іж нікто ні за чый колівек учынак ня маець каран і сказован быў, толькі той, каторы ў чым сам вінен эастанець, гдых таго права Божае і справядлівасць вучыць, якож так хочам мені, абы ні афец за сына, ані сын за атца... і слуга за пана, пан за слугу, і нікто іны ні за чый выступ і учынак ня быў каран, толькі кожды сам за свой выступ маець цярпеці і каран быці».

І ўканцы зауважылі яшчэ, што карчмы, як мейсца дзе паджопвалася матэрыйльнае і духовое здароўе народу, былі забаронены ў Вялікім Літоўскім Княстве. Дазваляліся толькі «стадолы пры гасцінцах і дарогах звычных... у каторых для людзей пераежджых як рэчы страунія, так і шынак уставічна быці можэць».

«А таковыя корчмы пакутныя — у якіх як кащаца вышэй — уставічна забойства, зладзейства,

разбой і іншыя многія збыткі дзеюцца... у кождым ваяводзтве, землях і паветах урад наш гродскі... гамаваці маець, і дзе-б у каторага кольвек падданага нашага піва, на шынк уваранае, так-жа мёд і гарэлку шынкаўную знайшлі, тады як трунк, так і ўсё начынъне піўнае, мёдавае і гарэлачнае, катлы, кублы, бочки а ня іншую маєтнасьць, забіраці маюць да замку або двору нашага, а з таго палавіна пажутку маець іці на шпиталь, а другая палавіна на оны үрад гродскі».

З усяго вышэй сказанага, выразна бачым, у якім кінурку ўшла эвалюцыя беларускіх пісаных і звычайных правоў, пачынаючы ад часу прыняння хрысьціянства і да канца XVI ст., дзе мы спыніліся. Якую-ж ролю адыграла хрысьціянства ў гэтай эвалюцыі?

«Моцная рэлігія — кажа Буркгард — развіваеца і пранікае ўса ўсе жыццёвые справы, захварбоўваючы кожны духовы імпульс і кожны элемэнт культуры» (60). Так было і ў нас.

Такім чынам хрысьціянства паканаўшы паганізм на нашых землях, і знайшоўшы падатны трутн для свайго разьвіцця, пачало пранікаць уса ўсе галіны індывидуальнага і сацыяльнага жыцця, з тою мэтаю, каб там праявіўшыся на фонках у сваіх чынах сфармаваць нанова ўсё грамадзтва, выходзячы з самога сябе, ці базуючыся на сваіх уласных прынцыпах і маралі. У нашым канкрэтным выпадку ўплыву хрысьціянства на беларускія звычайныя і пісаныя права, роля хрысьціянства заключалася, у пачатковай стадыі, у прышчатленыні ўжо існуючай юрыдычнай систэме хрысьціянскіх прынцыпаў і маралі, якія, культываваныя пазней на працягу стагодзідзяў, далі прыгожы рэзультат у галіне беларускай юрыдычнай культуры, творам якое, і найлепшым адбіткам якое зьяўляецца Літоўскі Статут. З цытаваных урыўкаў Літоўскага Статуту дакладна гэта бачым, бо ніякія іншыя, як толькі хрысьціянская прынцыпы заключаюцца ў сабе так ягоная форма як і ягоны зъмет.

Янка Сурвіла.

60. Jakob Burchardt, Weltgeschichtliche Betrachtungen (Stuttgart 1949) st. 98.

Цудатворныя іконы Божае Маці на Беларусі

Ужо ў Нр. 2 «Божым шляхам» быў паданы сьпіс больш ведамых іконаў Божае Маці на Беларусі, але нажаль той сьпіс быў вельмі няпоўны. Сёлета з нагоды Марыйскага Году, калі паўсяднна зблыгваеца пашану да Багародзіцы, варта так-же звязрнуць увагу на выяў пашаны беларускага нарору да Багародзіцы ў мінулым. Адным з вымоўных выяваў гэтае пашаны ёсьць вялікая колькасць сладкіх іконаў і абразоў, куды штогод сходзіліся вернікі з бліжэйшых і далейшых ваколіцаў, каб аддаць паклон Богу праз пасрэдніцтва

найсьвяцейшае Заступніцы. Вось іхны съпіс у альфабетным парадку:

Балыкінская ікона Божае Маці знайходзілася ў в. Мазалеўщына 13 км. ад Мсыціслаўя. Услася аздараўленнем хворых. Паходжаныне ня ведамае. Святкаваныне 30-га чэрвеня і на Дзесятуху (Дзесятая пятніца па Вялікадні). Копіі тэтае іконы знайходзіліся: у Мсыціслаўскім жан. манстры, у Старадубе, у Новых Баровічах і ў Маскве.

Баркулабаўская. Паходзіць з XVII ст. і да вайны знайходзілася ў Буйнішкім Святадухавым

манастыры 7 км. ад Магілёва. Яе меў падараваць туды князь Пажарскі, калі прыйходзіў з маскоўскім войскам праз Беларусь. Святкаванье 11-га ліпеня. Цяпер знайходзіцца ў Стара-Быхаўскай царкве.

Барунская. Знайходзілася ў Барунскім манастыры Ашмянскага акр. на Віленшчыне. Дня святкаванья ня мае.

Беластроўская. — Да апошняе вайны яна знайходзілася ў Беластроўскім манастыры. Дня святкаванья ня мае.

Белацаркоўская. Знайходзілася ў Тоўцкай Белацаркоўскай параходвільнай царкве Сеньненскага акр. у Магілёўшчыне. Дня святкаванья ня мае.

Будслаўская. Паходзіць з XVII ст. Знайходзілася ў майсцовай параходвільнай царкве ў капліцы сьв. Барбary на галоўным аўтары.

Бялыніцкая. Яна ведамая з XIII ст. і забражае Божую Маці, на левай руцэ Яна трymае Дзіцяціка Ісуса, а ў правай — скіпетр. Да вайны знайходзілася ў мужчынскім Мікалаеўскім манастыры ў Бялынічах 30 км. ад Магілёва. Уславілася шматлікімі чудамі. Святкаванье 12(25) красавіка.

Вальнянская. Ікона даволі старая і знайходзілася ў Святатроіцкай царкве Менскага епархіі. Пры царкве была хроніка з затысамі чудаў ад 1660 да 1701 гадоў. Дня святкаванья ня мае.

Васількаўская. Паходзіць з XV ст. і прадстаўляе Багародзіцу ў маліцьвеннай паставе з мячом у грудзях. Адносна яе паходжанья ёсьць та-кі пераказ: Якогась жабрака Васіля пакінула ягоная дачка-правадніца ў лесе каля в. Васількаў 10 км. ад Беластроўку. Ноччу яму звязілася ў сънне Божая Маці і загадала раскапаць пясок на tym мейсцы, дзе ён спаў і, знайдзенаю там вадою, прамыць вочы. Ён так зрабіў і пачаў бачыць. Пры tym ён быў моцна зьдзілекы, што перад ім на дрэве знайходзіўся абраз Багародзіцы якраз такі, які бачыў у сънне. Над раскапанаю ямаю ён збудаваў будку і там паставіў абраз. Потым на tym мейсцы пабудована дзераўлянную царкву, а ў 1864 г. каменнную. Святкаванье 24 кастрычніка, 16 лістапада і на Дзесятуху.

Васькаўская. Яе знайшоў Іван Дзядзько каля 1760 г. на дзікай грушы на абтоку Васькава каля в. Малішковічы над Прыпяцьцю ў Мазыршчыне. На мейсцы захадкі майсцовых памешчык Казімер Аскерко пабудаваў Крыжаўзьдзівіжансскую царкву. Потым арыгінал іконы перанесена ў Ельскую Троіцкую царкву, а ў Васькаве асталася копія. Святкаванье ў Праводнную нядзелью.

Віленская одзігтрыя (правадырка па шляхох). Паводле легендарнага пераказу яе меў намаляваць ап. Лука і яна даўжэйшы час знайходзілася ў бізантыйскіх імпэратараў як сямейная святасць. Калі Софія апошняя прадстануніца з роду бізантыйскіх Палеолёгаў выходзіла ў 1472 г. замуж за

маскоўскага вял. кн. Івана III (потым цара), дык прынесла яе з сабою ў Маскву. У 1495 г. Іван III выдаочы сваю дачку Алену замуж за вял. кн. Аляксандра, багаславіў яе тою іконаю. Па съмерці Алены ікона была пастаўлена на яе гробніцы ў Прачысьценскім саборы ў Вільні. Потым яе перанесена ў Святатроіцкі манастыр і памешчана ў іконастасе. Нажаль у 1864 г. акадэмік Васільеў перамаляваў яе, пакрываючы стары малюнак тоўстым пластам хварбы. Намалявана ікона на чатырох дошках, з іх сярэнія кіпарысавыя, а крайняя бярозавыя. Святкаванье 14(27) красавіка.

Віленская Вострабрамская. Адносна яе па-

ходжанья ёсьць два пераказы. Адзін кажа, што быццам яе меў узяць з Корсунія вялікі князь Альгэрд у 1363 г., куды меў зайсьці з сваім войскам. Вярнуўшыся ў Вільню, ён меў перадаць ікону жонцы Юльяне, а яна ў сваю чаргуту перадала яе ў Троіцкі манастыр. Іншы пераказ цвердзіць, што ікона звязілася на гаралдзкой браме 14 красавіка 1431 г. няма ведама адкуль. На іконе Маці Божая забражана бяз дзіцяціва Ісуса. На Усходзе пастанова Эфэскага сабору такія іконы былі забаронены, таму яе паходжанье трэба шукаць на Беларусі, бо і самыя рысы ablічча Богамаці ня маюць нічога ўсходняга — гэта прыгожае беларускае ablічча. Ад 1431 г. ікона знайходзілася ў Вострай Браме гарадзкое сцяны. У 1498 г. была пабудавана новакал Вільні новая абаронная сцяна, тады над Востраю Брамаю была збудаваная вялікая вежа, а ў ёй капліца і туды перанесена ікона. Агулам гісторыя Вострабрамскае іконы, як і гісторыя Вільні вельмі багатая і няраз трагічная.

Немагчыма яе тут п'ераказаць нават у скароце. Шматлікія цуды, што дзеяліся каля яе, зрабілі яе шырока ведамаю па ўсёй Беларусі і ў суседніх краінах. Свяцейшыя Айцы Клімэнт XIV і Пій VI прызналі спэцыяльныя адпусты за ўдзел у багаслужэннях на чэсьць Вострабрамскае Божая Маці, а з багаславенства папы Бэндыкта XIV віленскі біскуп Зенкевіч 8 верасня 1750 г. карануе яе прысланаю з Рыму каронаю. Уканцы XVIII ст. чэсьць да іконы была так вялікаю, што ўсе, хто прыйдуць ці празяджаў праз Вострабрамскую вуліцу (нават жыды) здымалі шапкі. Гэты звычай стаўся законам на аснове распаралжэння расейскага гэнэрал-губэрнатара з 1795 г. За часоў польскае акупациі ікона каранавалася яшчэ другі раз, але ўжо на «Каралеву польскае кароны» — супраць такога надужывання рэлігійных съвятасцяў беларусы ня мелімагчымасці нават голасна запратэставаць. Аб сучасным стане гэтае чудатворнае іконы даходзяць супярэчныя весткі.

Віцебская — Казанская. Паходзіць з 1521 г. Съвяткаванье 8 ліпеня.

Гавезьнянская. Паходзіць праўдападобна з XVII ст. З'явілася сялянам Рыгору, Ганнне і Раісе каля мэстэчка Гавязна і на тым мейсцы была пабудавана царква, у якой была хроніка апісаных щудаў ад 1692 г. да 1829 г. Дня съвяткаванья ня мае.

Гарадышчанская або **Шкаплерная.** Паходзіць з 1473 г. Маці Божая забражана бяз Дзіцяці і мае сем мячоў у сэрцы. Перш належала да шкаплернага брацтва, а потым была ў парахвіяльнай царкве ў Гарадышчы каля Пінску. Дня съвяткаванья ня мае.

Гарбацэвіцкая. Яе знайшоў на пачатку XVIII

Грэцкая калегія ў Рыме і Беларусы

Крыху гісторы

Адным з вельмі важных, але мала дасьледжаных пытаньняў у гісторыі Беларускае Царквы ёсьць пытаныне асьветы духавенства. У гэтым дачыненні не малое значэнне мела грэцкая калегія сэв. Атаназія. Праз усё XVII і амаль усё XVIII стагодзі гэтая калегія была мейсцам узгадаванья высокіх дастойнікаў Каталіцкае Царквы ўсходняга абраду (т. зв. Вуніяцкае) на Беларусі. Гэты кароткі нарыс мае на мэце падаць хоць агульны абрэз таго найважнейшага каліс асяродку асьветы.

Грэцкая калегія сэв. Атаназія была заснавана папаю Грыгорыем XIII у 1577 г. Гэты вялікі папа заслужыў сабе славу дбайлівасцю аб асьвеце будучых працаўнікоў на Хрыстовай ніве. За ягонага пантыфікату ў Рыме паўсталі калегіі для розных нацыяў, асабліва для тых, якіх вера найбольш пачярпела ад пратэстантызму.

ст. селянін Каўтун у лесе на ліпавым дрэве каля мястэчка Гарбацэвічы. Там была пабудавана царква. Потым ікона пераходзіла ў Рызапаложанскай царкве Менскае епархіі. Дня съвяткаванья ня мае.

Гаруцкая. Паходжанье яе няведамае. Да 1851 г. знайходзілася ў Гаруцкай царкве, а калі яе зачынілі дзеля старасці, дык ікону перанесена ў Петрапаўлаўскую Старжынскую царкву Менскае епархіі. Мяйсцовым памешчыкам, цудоўна празрэушы ля іконы, аздобіў яе сярэбраную рызаю. Дня съвяткаванья ня мае.

Груздоўская. Знайходзілася ў в. Груздава на Віленшчыне. Съвяткаванье 2(15) чэрвеня.

Дзьвінская. Паводле традыцыі яна мела быць уласнасцю сэв. Клімента папы Рымскага. З пашыгрэннем хрысціянства на Беларусі няма ведама якім чынам яна знайшлася ў Дзьвінску. А калі яго ў 1419 г. пустошымі мурманцы, адзін ваяка мячом пашкодзіў аблічча Богамаці на іконе. Потым яе перавезена ў Расею аж у ваколіцы Архангельску. Съвяткаванье 25 лістапада.

Дудзіцкая. Яе знайшлі ў лесе на хвоі і там пабудавана царква. У 1891 г. царква згарэла разам з іконаю, але перш яшчэ з яе была зроблена копія і яна знайходзіцца ў Пакроўской царкве мяст. Дудзічы Ігуменскага акр.

Жыровіцкая. Яе знайшлі пастушкі на дрэве ў лесе ў 1470 г. Уславілася шматлікімі цудамі і дні 19 верасня 1730 г. з багаславенства папы Клімента XII была каранаваная на «Валадарку беларускага народу». Съвяткаванье 7(20) траўня. Дакладней аб ёй глядзі ў «Божым шляхам». Нр. 8.

(Далей будзе)

Заняты перадусім лёсам Зах. Эўропы, якая ў той час асабліва балюча перажывала закалоты, выкліканыя рэфармацыяю, Грыгоры XIII не забыўся таксама і аб тым народзе, які калісь быў гордасцю і красою хрысціянства, а ў XVI в. перажываў паніжэнне і ўпадак. Грэцыя, некалі бацькаўшчына такіх вялікіх съвятых, як: Васілі Вялікі, Іван Залатавусны, Атаназі Вялікі, Грыгоры Багаслоў, Хведар Студыт і інш. — у той час знаходзілася ў трагічным палажэнні. Рэлігійна адарваная ад Апостальскага Пасаду, палітычна змушаная цярпець паніжающую турэцкую няволю, яна знайходзілася ў стане ня бывалага да гэтага часу ў яе гісторыі культурнага і духовага занядзі.

На маючы іншае магчымасці дапамагчы Грэцыі, Грыгоры XIII закладаў ў Рыме Грэцкую калегію, якая мела стацца мейсцам узгадаванья малаых грэкаў, якія атрымаўшы належную асьвету, заняліся-бі апостальскай і агульнапрасаветнай

дзейнасьцю між сваіх суродзічаў. Хоць галоўным заданьнем калегі было ўзгадаванье съвтароў, аднак прыняцыце съвтарскіх съячэнняў ня было абавязкавым. Дзеля гэтага на працягу першых гадоў яе існаванья з калегі побач съвтароў выйшла так-жа шмат выдатных съвецкіх людзей.

Будову калегіі папа даручыў архітэктуту Джакомо дэльля Порто. Мейсца для калегі было куплена ў адней з найпрыгажэйшых частак гораду недалёка ад узгорку Пінчэ пры вія Пауліна, сέньня вія дэль Бабуіно. У 1580 г. каля калегіі пачата будову царквы съв. Атаназія. Пабудавана яна ў стылі рэнэсансу і доўгі час ў ёй нічога не нагадвала царквы ўсходняга абраду акрамя дзеравяннага іконастасу. Да таго ўсходнім быў толькі галоўны аўтар, а чатыры бочныя аўтары былі лацінскія. Толькі ў часе рамонту ў 1869 г. былі выкінены лацінскія аўтары і на мейсца дзеравяннага быў пастаўлены каменны іконастас.

Кіраўніцтва калігай спачатку было ў руках кард. Санта Сэвінэ, аднаго з чатырох пратэктараў калегії, але гэтае кіраўніцтва ня было поўнасцю здавальняющим, дзеля гэтага ў 1591 г. астаўляючы нагляд таму-ж кардыналу, вядзенне калегіі даручана айцом езуітам. Пад кіраўніцтвам езуітаў калегія разъвівалася памысна да 1602 г., калі на мейсца памёршага кард. Санта Сэвіна пратэктарат даручана кард. Жюстініяну. Ён адразу распачаў вайну з езуітамі, так што яны былі змушаны ў 1604 г. зрачыся кіраўніцтва, але не на доўга. У 1622 г. папа зноў перадаў кіраўніцтва езуітам і гэтым разам яны аставаліся тут да 1773 г., гэта значыць да часу, калі быў скасаваны іхны орден. Пасля езуітаў кіраўніцтва калегіі перанялі съвецкія съвтары. У 1803 г. калегія была зачынена ў сувязі з рэвалюцыйнымі рухамі таго часу і адчынена наўканава толькі ў 1845 г. і кіраўніцтва даручана съвецкім съвтаром. У 1886 г. кіраўніцтва перанялі айцы рэзурэकцыяністы, але толькі на трох гады, бо ў 1889 г. калегію перадана зноў айцом езуітам. Апошняя зъмена ў кіраўніцтве адбылася ў 1897 г., калі папа Леў XIII правёў радыкальную рэформу калегіі і кіраўніцтва ю перадаў айцом бэнэдыктынкам, якія выковнаюць гэты абавязак да сέньня (I).

Трэба зазначыць, што калегія съв. Атаназія ёсьць найстарэйшай калегіі ўсходняга абраду ў Рыме і яна першая павінна была на працягу свае гісторыі разъвязаць шмат цяжкіх пытаньняў. Адным з такіх пытаньняў была справа абраду. Хоць усе студэнты калегіі былі бізантыйскага абраду і былі прызначаны ў будучыні працаўцаў між насельніцтвам гэтага абраду, аднак у часе студэнтства юнітэту ўзгадоўваліся ў лацінскім абрадзе, ці лепш кажучы ў дзіўнай мешаніне лацінскага і бізантыйскага з перавагаю апошняга. Рэктар і ўсе кіраўнікі былі лацінскага абраду. Студэнты былі забавязаны штодзенна прысутнічаць на Службе Божай а.

рэктара, нават і тады, калі таго самага дня служылася Служба Божая бізантыйскага абраду, так было штонядзелі і ў кожнае большае съвта. Каб унемагчыць пераход у лацінскі абрад, ад студэнтаў вымагалася прысяга, што да канца жыцця будуць тримацца бізантыйскага абраду і будуць захоўваць яго ў поўнай чысьціні. Потым была даная яшчэ забарона ўступаць у якія колечы ма нашыя ордэны акрамя базыльяну, якія былі бізантыйскага абраду.

Калі папа Грыгоры XVI ў 1845 г. нанава адчыняў калегію, дык хоць часткава палагодзіў абрадовую справу. Ён загадаў, каб штодзенна для студэнтаў адпраўлялася Служба Божая ў бізантыйскім а не лацінскім абрадзе. Аднак поўная абрадавая рэформа была зроблена ў 1897 г. Бэнэдыктынцы, якія тады перанялі кіраўніцтва, усе былі бізантыйскага абраду і трymalіся яго з уласціваю бэнэдыктынкам дакладнасцю. Ад таго часу калегія съв. Атаназія сталася тым мейсцам, дзе бізантыйскі абрад захоўваецца ў поўнай чысьціні.

Прынагадна варта ўспомніць, што з боку папаў калегія была прадметам асабліве апекі. Яны няраз адведвалі яе асабісту і надавалі ёй розныя прывілеі. Напрыклад папа Сыкст V у 1586 г. даў прывілей, паволля якога на ўсіх урачыстых папскіх Службах функцыі субдышкана і дышкана выковнаюць студэнты калегіі съв. Атаназія. Гэты прывілей захоўваецца да сέньня.

Што да нацыяльнага складу студэнтаў грэцкае калегіі, дык як сам назоў кажа, яна была прызначана для грэкаў. І ў першыя гады свайго існаванья сапраўды там былі пераважна грэкі перадусім з аброкаў (Хіос, Корфу, Кіпр і інш.) і менш з кантынэнту. Аднак хутка калегія траціць свой выключна грэцкі характар. Ужо на пачатку існаванья калегіі, была думка паслаць туды 12 кандыдатаў «рускіх» з тым разылкам, каб між іх было 6 расейцаў і 6 беларусаў і украінцаў з Рэчыцаспалітгіе, але знайдзена іх толькі 3 і ў тым толькі аднаго расейца (2).

Пасля Берасьцейскага Вуніі ў калегіі пачалі сустракацца штораз часцей «рускія» (3) студэнты. У 1613 г. мітр. Руцкі атрымоўвае ў калегіі 4 сталія мейсцы для сваіх студэнтаў. Паколькі спачатку Вунія пашыралася на Беларусі і часткава на Валыні, а Львоўская і Пэрэмысльская ёпархія прыступілі да яе толькі на пачатку XVIII ст., дык «рускія» студэнты з XVII ст. і вялікая колькасць з XVIII ст. былі пераважна беларусы. Усе яны былі манахі базыльяне. Съвецкія съвтароў бўло ўсяго некалькі чалавек і іхняя прысутніцтва талеравалася толькі як пераходнае зъявішча, пакуль на Беларусі паўстане свая духоўная сэмінарыя.

Усьлед за беларусамі і украінцамі дзіверы калегіі былі адчынены для італё-грэкаў, а ў 1745 г. для мэльхітаў, якія ў 1724 г. паядналіся з Каталіцкай Царквой.

Такім чынам Калегія съв. Атаназія з нацыянальной грэцкай інстытуцыі ператварылася ў шматнацыйнальную сэмінарью бізантыйскага абраду.

Ад 1839 г. ня было ўжо ў калегіі больш беларускіх студэнтаў, як ня было Каталіцкае Царквы ўсx. абрару на Беларусі. Затое было шмат украінцаў з Галіцкай. З новых студэнтаў прыбылі сюды ў 1849 г., румуны. Аднак потым румуны і украінцы атрымалі свае ўласныя калегіі, а ў калегіі съв. Атаназія асталіся: грекі, італё-альбанцы, альбанцы і мэльхіты.

Уклад калегіі съв. Атаназія ў разьвіцьці грэцкае культуры не зьяўляецца тэмаю гэтага арты-

кулу, дык яе тут не закранаем, зазначым толькі, што адносна гэтае тэмы Э. Лягран выдаў у 1895 г. спэцыяльны твор з багатай бібліографіяй.

А. Н.

(Заканчэнне ў наст. нумары)

3) Placide de Meester OSB, Le College Pontifical Grec de Rome. Romoe 1910, st. 24.

2) P. Pierling, La Russie et Saint-Siège. Tome 1. 2-me éd. Paris 1906, st. 404.

3) Слова «рускі», палаціне Ruthenus тут ужывалася для азначэння бізантыйска-славянскага абрару, а беларуская нацыянальнасць у тым часе азначалася словам «ліцьвін» Lithuanus або Litvanus.

НА РЭЛІГІЙНАЙ НІВЕ

ПРАБЛЕМА ТАЛЕРАНЦЫІ

У некаторых упльзовых каталіцкіх кругах з'вернена асаблівую ўвагу на прамову Свяцейшага Айца Пія XII да юрыстаў з 6. XII. 53, дзе падаюцца агульныя нормы для каталіцкае дзяржавы адносна некаталіцкага грамадзства. У гэтай прамове Найвышэйшы Святар, апіраючыся на асноўныя вытычныя ў гэтым пытаныні папы Льва XIII, яшчэ пашырае іх і насыяляе гэтую далікатную праблему талеранцыі адпаведна да сучаснага палацінства.

ПАСЛАНЬНЕ СВЯЦЕЙШАГА АЙЦА ДА ХВОРЫХ

У праграме Марыйскага Году дзень 14 лютага быў «Днём хворых». У гэты дзень Свяцейшы Айцец Пій XII, сам будучы хворым, з'явіўся праз радыё да тых, каго назваў «каштоўнымі каменянямі Царквы і крыніцай духовага энэргіі». На пачатку Свяцейшы Айцец з'яўляецца да хворых у поўных любові словах і наступна затрымовываеца над значэннем цярпеньня ў людзкім жыцці. Перадусім ён з'яўляецца да тых, каму цяжкая хвароба пагражае съмерцю ў самым росквіце іхняга жыцця. З іхных вуснаў вырываецца пратест: Чаму? За якую віну я цярплю? І да іх наўроўвае слова пацехі: «О душа, абнятая страхам, чаму бунтуешся? Дазволь, каб у цемру твайго цярпеньня ўпалі прамені, што прыходзяць ад Хрыстовага Крыжа... Ісус і Ягоная Маці так-жа цярпелі, бязумоўна не за свае правіны, але дабравольна, поўнасцю падпарадкоўваючыся Божым плянам. Ці ты калі спытаўся: чаму? Магчыма табе здаралася зрабіць штосьці дрэннае. Прыпомні... Ты ведаеш, што цяжкі грэх ёсьць прысудам душы на вечныя муки... Таму, калі Госпад карае цябе за твае правіны, ты не павінен наракаць і працівіцца; ты не зьяўляйся нявольнікам, якога карае люты валадар, але сынам Бога Айца, Які ня хоча помніваць, але толькі паправіць цябе і жадае, каб ты

сказаў: «Я зрабіў дрэнна», каб паслья гэтага даць табе прабачэнне і вярнуць жыццё тваёй душы».

«Калі-ж ты не зрабіў нічога дрэннага... то таксама ты не павінен бунтавацца. Сапраўды немагчыма вытлумачыць усе хваробы і людзкія няшчасці, як кару за правіны. Ці памятаеш, што напісаны ў съв. Эвангельлі? Аднойчы Ісус спаткаў съляпога ад нараджэння і на запытанье вучняў, ці гэта ён, ці ягоныя бацькі зграшылі, адказаў: «Не зграшыў ні ён, ні ягоныя бацькі, але гэта дзеля таго, каб выявіліся на ім дзэлы Божыя (Ів. IX, 3). Каб ня мучыць цябе доўгімі разважанынямі, глянь: вось непарочная і съяўтая Маці трymae на сваім лоне акрываўленае цела свайго боскага Сына. Можа думаеш, што Дзева, перапоўненая болем, наракае на Бога? Можа яна пытаецца Яго: чаму толькі цярпеньня? Мы ня мелі-б адкупленыя, калі-б гэтая Маці ня бачыла свайго Сына, паміраючага ў муках і ня было-б для нас магчымасці збаўленьня».

Але ня ўсе хворыя бунтуюцца супраць цярпеньня. Дзякаваць Богу, ёсьць душы пакорныя волі Божай; ёсьць душы съветныя і радасныя, а нават такія, што самі шукаюць цярпеньня. Бо ў съяўтле веры нашыя цярпеньні набіраюць зусім іншага выгляду. Вера ня толькі асалоджвае нашу боль, але таксама паказвае, як нашыя хваробы і цярпеньні могуць служыць да асягнення высокіх мэтаў і дзеля гэтага мы іх павінны прыніць радасна, а часам нават і жадаць іх.

«Вось гэты чалавек мае штам грахоў да адпакутавання... цярпеньне яго ачысьціць. Гэтая маладая жанчына... ня мела дастакова сільнага харектару, партрэбнага для тае, што павінна стацца жонкай і маткай; цярпеньне, як агонь, яе загартавала і дало ёй вялікую сілу. Магчыма ты жадаў мучаніцтва; можа ты сыні, што і табе здарыцца нагода цярпець за Ісуса, за Божую славу; гэтая твая хвароба цела ёсьць быццам праліцьцем крыўі, яна ёсьць сапраўднай формай мучаніцтва. Ты

зноў магчыма жадаў стацца падобным ува ўсім Ісусу? У хваробе можаш знайсьці свой крыж... Колкі з вас, любыя сыны, хацела б памагчы Ісусу ў збаўленыні душаў! Ахвяруйце-ж Яму вашыя цярпеніні, на інтэнцыі, на якія ён бесперары́на прыносіць Сябе ў ахвяры на аўтары. Вашая маленькая ахвяра, злучаная з ахвярай Ісуса, дапаможка шматлікім грэшнікам вярнуцца да Айца, шматлікім няверным знайсьці сапраўную веру...»

«У той дзень, калі ў небе будзе адчынена тайна Божага Правіду ў эканоміі збаўлення, вы ўбачыце, што съвет здаровых будзе ў вялікім даўгу перад вамі...»

СВЯТА БОГАЯЎЛЕНЬНЯ ў РЫМЕ

Вечны горад мае сваю асаблівую ўрачыстасць, звязаную з Богаяўленнем. У 1838 г. багаславёны Вінцэс Палётті, заснавальнік чыну айцоў Палётынаў, запачаткаваў актаву (васьміднёве) малітваў у чесьць Хрыста Адкупіцеля. Ад таго часу кожны год на Богаяўленне ў царкве айцоў Палётынаў съв. Андрэя дэльля Вальле адбываюцца традыцыйныя багаслужэньні. На гэты час у царкве за аўтаром устанаўляецца прыгожая панарама, якая паказвае сцэну пакланення трох мудрацуў з Усходу Нованараджанаму Хрысту. Перад аўтаром штодзенна адпраўляюцца Службы Божыя ў розных абрадах, а з амбону разлягніца казаньні ў розных мовах. Такім чынам наглядна паказваецца, як побач з трывія мудрацамі даюць хвалу Збавіцелю ўсе народы съвету. Сёлета ў апошні дзень актавы правілася Служба Божая ў бізантыйскім абрадзе пагрэцку. На багаслужэнні было шмат вернікаў і многія з іх прычашчаліся.

ТЫДЗЕНЬ МАЛІТВАЎ ЗА ЗЛУЧЭНЬНЕ ЦЭРКВАЎ

Сёлета хрысціянскі съвет пераважывае вельмі сумныя ўгодкі — 900 годзідзе падзелу Цэрквай. За гэты доўгі час разьеднаўнія некаторыя перашкоды да злучэння Цэркvaў ужо даўно адпалі, але некаторыя яшчэ асталіся і да іх далучыліся новыя. Але за той час жаданне злучэння Цэркvaў пашыраецца штораз больш і для выпрашэння ў Бога вялікае ласкі злучэння Цэрквай ад 1909 г. штогод адбываюцца між 18-25 студзеня ўва ўсім каталіцкім, а ад некаторага часу часткава ў праваслаўным і пратэстанцкім съвеце Тыдзень Малітваў. Сёлета гэты Тыдзень азначана публічнымі багаслужэннямі і прыватнымі малітвамі.

СПРАВА СВЯТАРОЎ-РАБОТНІКАЎ

Змена статуту съвятараў-работнікаў у Францыі (аб чым успаміналася ў папярэднім нумары часопісу) і самое пераіменаванне іх на съвятараў работніцкае місіі, выклікала шырокі розгалас у съвеце. Засікаўленыне гэтаю справаю асабліва ўзрасло ад часу, калі самыя съвятари-работнікі запратэставалі супраць зменаў і тым самым далі матэрыял для розных сэнсацыйных вестак. У са-

праўднасці аднак дагэтульешні іхны статут быў толькі тымчасовы, прызначаны на час пробы і новыя змены маюць на ўвесь перадусім найважнейшую мэту іхняе місіі — душпастырскую працу між работнікамі, гэта значыць ту ю, дзе ніхто іншы съвятараў замяніць не можа і дзе да гэтага часу праца была занядбаная. Таму ў новым статуте абмежавана час працы съвятараў у фабриках да мінімум, але збольшана вымогі духовага жыцця і асьветы, каб яны былі ў стане даць вычэрпваючыя высьненіі работнікам на багаслоўскія, сацыяльныя, эканамічныя і іншыя цікавячыя іх пытаньні. У звязку з гэтым адкліканы съвятараў з фабрикай і плянунецца адпаведная рэформа сэмінарыяў, дзе калісь узгадоўваліся съвятары-работнікі.

СЦЫВЕРДЖАНЬНЕ ЦУДА ў ЛЮРД

Летась 8 каstryчніка Бюро Мэдычных Сцыверджаньняў у Люрд паведаміла духосўнія ўлады аб канчатковым выніку сваіх досьледаў адносна аздараўлення палкоўніка Тэлегрэна, якое сталася 3 каstryчніка 1950 г. Палкоўнік Тэлегрэн паслья аднае апэрацыі меў гнойную фістулу, якая не паддавалася, ніякім лячэнням. Карыстаючы з паломніцтва хворых у Люрд, ён прыехаў ў «горад Марыі» і там паслья двох купеляў у басэйне пры Люрдзкай пячоры фістула адразу зьнікла і больш не з'яўлялася. Лекарская камісія на працягу двух гадоў некалькі раз аглядала палкоўніка Тэлегрэн і сцывердзіла поўнае аздараўленне, заяўляючы ў канцы, што «яны ня могуць даць мэдачнага высьненія для гэтага аздараўлення». Апіраючыся на гэтае асьведчаныне духоўныя ўлады 7 сінтября 1953 г. сцывердзілі, што тое аздараўленне ня можа быць іншым як чудоўным.

МІЖНАРОДНАЯ КАНФЭРЭНЦЫЯ КАТАЛІЦКАЕ ТЭЛЕВІЗІ

Апошнім часам раззвіцьцё тэлевізіі ѹдзе ўпярод хуткім крокамі і, як часта бывае ў падобных выпадках, разам з дабрадзействам прыносіць і шкоду, бо любач добрых і прыгожых праграмаў трапляюцца і дрэнныя сцэны. На небяспеку пустых і немаральных праграмаў тэлевізіі ўжо з'явітаў увагу Святыцайшы Айцец Пій XII у лісьце да італьянскіх біскупau з 3-га студзеня г. г. А каб канкрэтна супрацьдзеяць шкоднаму ўплыву, прадстаўнікі каталіцкіх тэлевізійных арганізацый мелі сёлета ў Парыжу між 31 студзенем і 6 лютага міжнародны тыдзень каталіцкіх студыяў тэлевізіі, дзе парушана шмат актуальных пытаньняў у дабіранню праграмы. Удзельнічала ў канфэрэнцыі 14 нароадаў.

МІЖ «ПРАВАСЛАЎНЫХ» ЕРАРХАЎ ЧЭХАСЛАВАЧЧЫНЫ

У мінулым годзе савецкія «праваслаўныя» епархі ў Чэхаславаччыне хіратанізавалі сабе да

помачы ўжо шостага з чаргі япіскапа Мефодія (Міхаіла Мілага) на яп. Трэбішэўскага. Амаль адначасна Оломутці яп. Чэсьцімір папрасіўся на пакой з «прычыны цяжкое хваробы».

ЗБОЛЬШАНЬНЕ «ПРАВАСЛАЎНЫХ» ЕРАРХАЎ У СССР

Жыцьцё «Расейскае Праваслаўнае Царквы» ў СССР уканцы 1953 г. азначылася раптоўным збольшаньнем «ерарху». Уканцы 1952 г. іхны лік быў спаў да 62 чалавек, да таго на працягу 1953 г. двух памерла, але затое пачынаючы ад паваліны году і перадусім у сьнежні хіратанізавана

БАЦЬКАЎШЧЫНА

Рэстаўрацыя полацкіх святыняў

Як паведамляе «Звязда» з 26. XII. 1953 г. у Полацку адрестаўрована Сафійскі сабор, што быў пабудаваны ў XI ст. і Спансскую Святыню-Еўфрасінскую царкву з XII ст., але нічога ня кажацца аб tym, ці тыя святыні адчынены для багаслужэння. У той-жэ зечэмцы кажацца, што адначасна «праведзены работы па азеляненію землянога вала, які быў пабудаваны ў заходніяй часці гораду па загаду Івана Грэзлага». Значыць адначасна аднаўляецца і памяць аб tym грозным цару, што калісь заняўшы на нейкі час Полацк, загадаў масава тапіць у Заходній Дзвіне мяйсцавое жыдоўскае і беларускае насельніцтва, а потым вывез з Полацку 300 вазоў розных скарабаў, пераважна з цэркваў і манастыроў.

Новая тактыка бязбожнае дзеянасці

Уканцы мінулага году 19 і 20 сьнежня адбыўся ў Менску другі Зыезд «Таварыства па пашырэнню палітычных і навуковых ведаў Беларускае ССР». Гэта арганізацыя, якая мае замяніць калішні «Саюз ваюючых бязбожнікаў», але вось годны ўвагі факт: на зыездзе аб антырэлігійнай дзеянасці гаварылася вельмі мала. Толькі адзін дэлегат съцвердзіў, што Таварыства займаецца мала антырэлігійнай пропагандай, а сам старшыня і больш адказныя кіраўнікі, пераважна акадэмікі, абыходзілі гэту тэму моучанкаю. Відавочна цяпер бальшавікі ў бязбожнай пропагандзе пачынаюць трывалы мэтаду поўнае ляіцызацыі, унікаючы ўсякіх успамінаў аб Богу, як-бы Яго зусім ня было.

Беларускае школьніцтва ў Беласточчыне

На беларускіх землях на захад ад лініі Курzon, якія 16. VIII. 1946 г. бальшавікі перадалі Польскай народнай рэспубліцы, спачатку ўсякія праявы беларускасці былі суроўва забаронены, але ад пару гадоў дазволена адчыніць у вёсках з суцэльнім беларускім насельніцтвам беларускія

8 чалавек для СССР і аднаго для Бэрліну, як вікага для Бэрлінскага экзарха савецкага патрыярха.

ПА ЗАГАДУ ТІТО

У Югаславіі супрацькатализікі наступ трывае далей, прымачы штораз новыя формы. Нядахуна там паклікана на вайсковую службу двух біскупіаў: Я. Э. Францішка Франіча з Спліту і Я. Э. Язэпа Павлішыца з Сэні — яны абодва мусіць служыць як звычайнія жаўнеры ў г. Сэзане. Адначасна з біскупамі паклікана ў войска частку маладых сьвятароў, у выніку чаго шматлікія парахіві пустуюць.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА

ШКОЛЫ

школы і ў мінулым годзе ўжо там існавала тры беларускія гімназіі і больш 30 пачатковых школаў.

Скасаваныя пяці вобласці

Пераарганізацыя адміністрацыйнага апарату на абшарах БССР ідзе далей поўным ходам. З ліку калішніх 26 міністэрстваў да канца 1953 г. асталося толькі 20, а цяпер пачалася ператасоўка ў вобласцях. Як паведамляе «Звязда» з 12. 1. 1954 №р. 9, скасавана 8-га студзеня адразу пяць вобласцяў: Баранавіцкую, Бабруйскую, Пінскую, Палескую і Полацкую з тым, што абшар Пінскае воб. далучана да Берасцейскага, Палескае — да Гомельскага, а іншыя падзелена між суседніх вобласцяў. Гэткім чынам цяпер БССР мае толькі 7 вобласцяў. Ніякіх камэнтароў да таго паведамлення не падана, як і не падана матыву гэтых пераменаў.

Маюць вока на эміграцию

У апошнім нумары нашага часапісу звязрталася ўвагу на нябывалае да гэтага часу загульваныне з беларускім патрыятызмам менскага архіяп. Пітрыма падчас хіратоніі менскага вікарнага япіскапа 5 чэрвеня 1953 г. На выясьненіне гэтае гульні доўга чакаць ня прышлося. Дня 28 сьнежня 1953 г. расейская просавецкая газета «Русский голос», што выходитць у Нью-Ёрку падала ў скароце зварот да беларускага эміграціі арх. Пітрыма, у якім ён выслучаў Маскоўскую патрыярхію, як адзіна прававерную і заклікае прызнаваць ёйных прадстаўнікоў за граніцу, прытым напада на БАПЦ, бо яе быццам стварылі каталікі. Пасля гэтага вылічае розныя «дабрадзеяствы» Маскоўскую патрыярхію для беларусаў на бацькаўшчыне і тут у сваёй хлускі Пітрым даходзіць да вяршыя бязылічнасці, кажучы, калі хто ня верыць ягоным словам, дык хай прыйдзе на мейсца і пераканаецца. Былі ўжо ня раз такія наўгяды, што верылі словам савецкага пропаганды і хадзілі туды, але па іх і съяды гінулі. як у воўчай яме. У 1946 г. паехалі дабравольна ў

СССР арх. Данійл (Юзьвюк) і арх. Антоні (Марцэнко) — але што з імі сталася, Пітірым ня кажа, бо арх. Данійла арыштавана ў Пінску ў 1950 г., а арх. Антонія ў Туле ў 1951 г. Вымоўным ёсьць так-жа факт, што зварот да беларусаў апублікаваны ў расейскай газэце і ў расейскай мове — тут выяўляецца да якое ступені маскоўскія акупанты могуць зьдекавацца над нацыянальнымі пафуцьцямі іншых народаў і кампрамітаваць іх. Але ніяма дзіву, што Пітірым можа выдаваць та-кія заклікі, не дарма яму ў 1946 г. бальшавікі далі медаль «За доблестны труда во время отечественской войны».

АРГЕНТЫНА

Новагодні вечар

Супольныя калядныя і новагоднія вечары беларусаў з Буэнос Айрэс і ваколіцы ўжо ўвайшли ў традыцыю. Дык і сёлета, падобна як у папярэдняі гады з ініцыятывы Згуртаваньня Беларусаў у Аргэнтыне адбылося дня 9 студзеня супольная Вячэра ў Летувіскім Клубе. На сцене была съяточна прыбрана ялінка, а за шчодра накрытым вялікім сталом сабраліся шматлікія ўдзельнікі вечару. Прывітаў іх старшыня ЗБА В. Казлоўскі. Наступна пасьля адсыпвання «Пагоні» прамаўляў К. Мерляк, звяртаючы ўвагу на захаваныя беларускіх съяточных традыцый. Як ягоная прамова была на мейсцы відаць ужо з таго, што нават гэты вечар, які меў быць Калядным, пачаўся не малітвай, але песняй «Пагоні», а скончыўся як звычайная вечарніца — патанцулькай. Але прысутнасць дзеда Мароза і ягоны экзамэн дзяцей, ші яны ўмеюць маліцца, ці хатца навучыліся хрысціцца, было адначасна вельмі добрым экзамінам і для бацькоў. Было-б шмат мілей, каб Вечар быў і названы адпаведна да свайго зъместу і праграмы.

БЭЛЬГІЯ

Вакол каляднае ялінкі

Ад калі Беларускі Студэнцкі Дом заіснаваў у Лювэне, съята Нараджэння Хрыста сустракаецца з усімі тымі абрадамі, на якія пазваліяюць әміграцыйныя абставіны. Але сёлета калядны Святы Вечар закасаваў урачыстасці з папярэдніх гадоў. Перш была адпраўлена Вячэрня. Наступна ў Студэнцкім Доме каля съяточна прыбранае ялінкі сабраліся і студэнты і госьцы за шчодра накрытымі сталамі з традыцыйнымі каляднымі стравамі і күцёю. Яшчэ канчатлі есьць куцю, як на салі зъявіўся дзед мароз; пачаліся дэклямациі, съпевы калядкаў. Прасьпявалі амаль усе калядныя песні, што ёсьць у малітаўніку «Голос душы» і здавалася, што яшчэ было мала. Вечар прайшоў сапраўды пасъяточна-му і вытворыў такую прыязнную атмасферу, што ўдзельнікі доўга не маглі разыйсьціся.

ВАТЫКАН

Пабольшаныне радыёперадачаў

Ватыканская радыё сёлета пабольшыла беларускую праграму ў сваіх перадачах. Цяпер бела-

рускія радыёперадачы адбываюцца двойчы ў тыдзень: у сераду і пятніцу пачынаючы ад гадз. 18,15 на кароткіх хвалях: 25,67; 31,10; 41,21; 49,75 мэтраў і на сярэднія хвалі 196 м.

З.Ш.А.

З жыцця арганізацыяў і інстытуцыяў

- Беларусы з Нью-Ёрку праводзілі Старты год і сустракалі Новы год на супольнай бяседзе ў Прэм'ер Палацу ў шчырай сяброўскай атмасфэры.
- Адзін з БАЗА ў Спрингфілдзе распачаў свае большыя імпрэзы наладжаньнем дэіцячае ялінкі 17 студзеня — яна прынесла шмат радасці і дзесям і старэйшим.
- Найбольшая беларуская арганізацыя ў З.Ш.А. Беларуска-Амэрўканскіе Задіночаньне сёлета 20 і 21 лютага мела свой пяты Кангрэс. Парадак дня быў багаты і праца Кангрэсу прыйходзіла жыва і цікава. У склад новае управы выбраха: старшыня — М. Тулейка, першы заступнік — прадстаўнік з Кліўленду, другі заступнік — М. Міцкевіч, сакратары — П. М-скі і Іна Рыттар, скарбнік — А. Пратас.
- У Беларускім Інстытуце Навукі і Мастацтва 27 лютага праф. Л. Акіншэвіч прачытаў рэфэрат на тэму: «Цывілізацыйныя асновы беларускага гістарычнага працэсу».

ФРАНЦЫЯ

Агульны Сход АБРФ

Аб'еднаныне Беларускіх Работнікаў у Францыі мела сёлета 14 лютага ўжо 9-ы агульны сход. Адбыўся ён ў салі Хрысціянскага Сындыкату ў Парыжу. Генэральны сакратар М. Наумовіч адкрыў сход прывітаньнем прысутных і ўшанаваньнем памяці першага генэральнага сакратара. Наступна пасьля выбору прэзыдый сходу, ён-жа зрабіў спраўваздачу з дзейнасці галоўнае управы АБРФ за мінулы год. Справаўздачу з філіі Ля Крэзо прачытаў З. Пузоўскі, а аб цяжкасцях у працы філіі Норд сказаў дэлегат філіі У. Кащэлян. Іхныя справаўздачы далоўніў старшыня Рэзвізійнае Камісіі. Пасьля чаго выбраха новую управу ў такім складзе: генэральны сакратар — М. Наумовіч, заступнік ген. сакр. і скарбнік — В. Міцкевіч, тэхнічны сакратар — М. Лысуха, сябры управы — С. Дударэвіч і В. Дубойскі. У плянаваныні працы на будучыню, звернена ўвагу на сындыкальны рух і нацыянальна-культурнае ўзгадаваньне, а так-жа актывізацыю сяброў. Уканцы а. Леу пайнфармаваў аб навейшых падзеях на бацькаўшчыне.

ПОШУКІ

Сына Уладзімера Мандрыка нар. 27. 4. 1923 у в. Асьцевічах, шукае Мандрык Хведар. Да 1947 г. Уладзімер служыў у Німеччыне ў г. Мэклэнбургу. Хто можа даць аб ім якія весткі, просіцца пісаць на адрес рэдакцыі.

Абразкі з жыцьця

ЯШЧЭ ЗАМАЛА

У мінулым годзе ў Лёндане высьвятляўся ў некалькі кінотэатрах фільм «Кво вадіс». На адным з сэансаў падчас сцэны, калі львы на арэне разьдзіралі хрысьціян, адзін з глядзельнікаў, пажылы ўжо чалавек, выйшаў з абурэннем з салі і энергічна дапытваўся дырэктара кіно. Калі той зьявіўся, дык глядзельнік накінуўся на яго:

— Як гэта магчыма, каб у нашай хрысьціянскай дзяржаве высьвятляць фільм, дзе львы так жарстока разъдзірають хрысьціян?!

— Перш чым адказаць вам на пытаньне — першыні ў яго спакойна дырэктар — пазвольце спытати васу прафесію.

— Я настаяцель аднае прэсбітэрыянскае парашві ў Лёндане.

— Дык паважаны пастар, вы ня маеце чаго непакоіца, бо львы разъдзіраюць на арэне католікаў.

— А, ну як гэлак, то дорба — адказаў спакойным голасам прэсбітэрыянскі пастар і пайшоў у салю далей глядзець фільм.

Пасля сканчэння сэансу той пастар зноў дапытваўся дырэктара і гэтым разам казаў:

— Дзякую вам за сэанс. Фільм быў добры, толькі я зауважыў, што ў адным кутку сядзеу леў, які начога неробіць.

Відавочна ён шкадаваў, што львы замала яшча разъдзіраюць католікаў. Бяда съвету, што такі дух «братніе любові» шырыща не ад цяпер па съвеце.

ТРЫЦЦАЦЬ ГАДОЎ ПОСТУ і АШЧАДНАСЬЦІ ДЛЯ ПАДРЫХТОЎКІ МУЧАНІКА

У 1923 г. ў горадзе Кляйд (З.Д.А.) умірала маці сям'і Гавлік. Перад съмерцю яна паклікала да сябе ўсіх сваіх 13 дзяцей і абвесыціла ім, што на працягу доўгіх гадоў яна зьбірала па цэнту, каб назьбіраць суму грошаў патрэбную для падрыхтоўкі аднаго съвятара і гэтыя гроши казала перадаць у адпаведныя рукі. Па съмерці маші сям'я перадала гроши ў найбліжэйшы бэнэдыктынскі манастыр, які ў сваю чаргу пераслаў іх у няменка-мадзярскую калегію ў Рыме.

Аднаго дня дачка памёршае Аліцыя Гавлік атрымала ад віцэрэктара калегі а. Ранх ліст, у якім гаварылася, што гроши прызначаныя на стыпендыю празнана быўшаму афіцэру а цяпер сэмінарысту Алёізу Стэпіначу. Пры гэтым у лісьце гаварылася, што маці афіцэра Стэпінача на працягу трываліць для свайго сына ласку съвятарскага паклікання. Ліст канчайся словамі: «Сэмінарыст Стэпінач дзякую вам за помач. Ягоны выпадак сапрауды нязвычайны. Ёсьць усе азнакі на тое, што

ён будзе выдатным съвятаром і Вам прынясе гонар».

І не памыліўся а. Ранх. У 1937 г. Я. Э. Стэпінач стаўся прымасам Югаславії. За сваю жывую дзейнасць ў 1946 г. быў засуджаны камуністамі на 13 гадоў зняволенія, а ў 1953 г. Свяцейшы Айцэ зняволенага епарха паднёс да годнасці кардынала.

Паводле «Болетіно Франчэскано».

ШЧЫРАЕ ЗАДОСЫЦЬЧЫНЕНЬНЕ

Калі ў 1931 г. у Гішпаніі лютавалі камуністы, газэты часта апісвалі жудасныя сцэны рэлігійнага прасъледавання. Кожны тыя весткі ўспрымымаў на свой лад. У адным рымскім салёне сабраныя госьці ўважна слухалі, як гаспадар дому чытаў услух съвежую газэту з весткамі аб паганьбленіі статуі Маці Божая ў Севільі, якое мела мейсца дня 11-га траўня. Усе прысутныя ў салёне з абурэннем абгаворвалі гэтую падзею і не зауважылі, як маленькая дачка гаспадара выбегла з салёну, увайшла ў свой пакойчык, кінулася да абраzu Маці Божая, што вісеў над яе ложкам, і пачала яго горача цалаваць. Потым яна ўзяла гэты аброзак, прынесла ў салён і, ня кажучы ні слова, падносіла яго да пацалунку ўсім прысутным. Гэты ўчынак быў дзіцячым просты, але бесканечна шчыры і ўзрушчыў глыбока ўсіх. Ён съведчыць, як глыбока ў людзкой натуры ёсьць зразуменне задосыцьчыненія за абразу Бога і Ягоных съвятых.

Паводле «Осэрваторэ Романо» 29. 5. 1931.

ДАРОГА ДА СЪЯТЛА

У адным горадзе можна было штодзенна бацьць, як якісьці съялпы акуратна прыходзіў у царкву на Службу Божую у суправадзе юнака. Аднойчы яго хотыці па дарозе спытаў, чаму ён не сядзіць дома прынамся ў часе дрэннага надвор'я. Съялпы адказаў: «Перш яшчэ, калі съяцілі мае вочы і калі я сам мог знайсці дарогу ў съвятыню, я туды не халдзіў. Але сталася няшчасце і за грахі гэтага съвету я асылёп. Тады на шчасце адчыніліся мне духовыя вочы на рэчы з іншага съвету і яны цяпер сталіся майм съветам і майм суцяшэннем, дык цяпер я стараюся надрабіць тое, што перш змарнаваў».

З РОДУ МУЧАНІКАЎ

Падчас першае хвалі супрацькаталіцкага прасъледавання ў Японіі сям'я Кокоморі ў Нагасакі выдала двух мучанікаў за веру. У мінулым годзе адзін з далёкіх патомкаў мучанікаў Язэп Кокоморі, атрымаўшы духоўную асьвету ў Японіі і Гішпаніі, атрымаў съвятарскія съвячаныні. На крыніце мучанікаў вера заўсёды расціцьвітае прыгожым цвётам.

З Ъ М Е С Т

а. Ч. Сіповіч — Год Марыі	1
а. Я. Тарасевіч — Хрыстос — наш заўсёдны жыцьцёвы прыклад	2
Рэдакцыя — Зварот да чытачоў	3
а. Л. Гарошка — Старонкі з крыжовае дарогі Каталіцкае Царквы на Беларусі (Заканчэнне)	4
Я. Сурвіла — Аб уплыве хрысьціянства на беларускія абычаёвыя і пісаныя правы (Заканчэнне)	6
а. Л. Гарошка — Цудатворныя іконы Божае Маці на Беларусі ..	9
А. Н. — Грэцкая калегія ў Рыме і беларусы	11
На рэлігійнай ніве	13
Беларуская хроніка	15
Пошуки	16
Абрэзкі з жыцьця	**